

Lögmannablaðið

11. árgangur
September
3/2005

- **Málskostnaðarákvarðanir dómstóla**
- **Frá lögfræðingapingi í Reykjavík**
- **Golfmót sumarsins**
- **Af norrænum vettvangi**
- **Sáttamiðlun**

SPARAÐU TÍMA

MEÐ AÐGANGI AÐ HÆSTARÉTTARDÓMUM OG LAGASAFNI

HÆSTARÉTTARDÓMAR

Lánstraust hf. hefur skráð á tölvutækt form alla hæstaréttardóma frá 1958 og eru þeir aðgengilegir á www.lt.is.

Hæstaréttardómunum fylgja einnig þeir héraðsdómar sem áfrýjað var.

Öflug leitarvél er tengd dómasafninu og er mögulegt er að leita eftir ýmsum leitarskilyrðum í senn.

Einnig er hægt að finna alla dóma sem t.d. varða tiltekna lagagrein eða reglugerð.

LAGASAFN

Lagasafnið er gefið út á geisladiski tvisvar á ári og er það uppfært í samræmi við breytingar á löggjöf.

Allar nánari upplýsingar, adgangur@lt.is eða 550-9600.

L Á N S T R A U S T H F.

Lögmannablaðið

LÖGMANNAFÉLAG ÍSLANDS:

Álftamýri 9, 108 Reykjavík
Sími (tel.): 568-5620
Bréfsími (fax): 568-70567
Tölvupóstur: (E-mail):
lmfi@lmfi.is
Heimasíða: www.lmfi.is

STJÓRN LMFÍ

Helgi Jóhannesson hdl.,
formaður
Helga Melkorka Óttarsdóttir hdl.,
varaformaður
Stefán Geir Þórisson hdl.,
gjaldkeri
Helga Jónsdóttir hdl., ritari
Jóhannes Albert Sævarsson hrl.,
meðstjórnandi.

STARFSFÓLK LMFÍ:

Ingimar Ingason
framkvæmdastjóri
Eyrún Ingadóttir
félagsdeild
Hjördís J. Hjaltadóttir
ritari

Blaðið er sent öllum
félagsmönnum.
Ársáskrift

fyrir utanfélagsmenn
kr. 1.500 + vsk.
Verð pr. tölublað
kr. 400 + vsk.
ISSN 1670-2689

NETFANG RITSTJÓRNAR:
ritstjori@lmfi.is

PRENTVINNSLA:
Gutenberg

UMSJÓN AUGLÝSINGA:
Óflun ehf.,
sími 533 4440

4 GUÐRÚN BJÖRG BIRGISDÓTTIR:
Frá ritstjórn.

6 Vorþing

8 MÁLSKOSTNAÐARÁKVARÐANIR DÓMSTÓLA

9 ÓLAFUR BJÖRNSSON:
Dæmdur málskostnaður: Sanngjarn eða sorglegur?

10 HRAFNHILDUR STEFÁNSDÓTTIR:
Nokkur orð um málskostnaðarákvarðanir félagsdóms

11 JÓHANNES ALBERT SÆVARSSON:
Lögmenn og aðrir sérfræðingar

13 JÓN JÓNSSON:
Um málskostnaðarákvarðanir

16 SIGURÐUR TÓMAS MAGNÚSSON:
Gagnrýni svarað

19 HDL ÚTSKRIFT

20 AF MERÐI LÖGMANNI

22 EYRÚN INGADÓTTIR:
Fréttir frá félagsdeild

23 RAGNAR TÓMAS ÁRNASON:
37. norræna lögfræðingafingrið í Reykjavík í ágúst 2005

26 GOLFMÓT SUMARSINS 2005

27 HELGI JÓHANNESSON:
Pistill formanns

28 INGIMAR INGASON:
Forsætisfundur norrænu lögmannafélaganna

30 NÁMSKEIÐ HAUSTANNAR

34 INGIBJÖRG BJARNARDÓTTIR:
Sáttamiðlun í einkamálum

37 GUÐFINNA JÓHANNA GUÐMUNDSDÓTTIR:
Sáttaumleitun á sviði refsiréttar

Ritstjóri og ábyrgðarmaður: Guðrún Björg Birgisdóttir hdl.

Ritnefnd: Guðrún Björg Birgisdóttir ritstjóri, Guðfinna Jóhanna Guðmundsdóttir,
Hrafnhildur Stefánsdóttir, Tómas Eiríksson, Ásta Sóllilja Sigurbjörnsdóttur,
Þorsteinn Einarsson, Sigurður Arnalds, Svanhvit Axelsdóttir og Sölvi Sölvason.

FRÁ RITSTJÓRN

Í síðasta tbl. Lögmannablaðs-ins birtist grein eftir undirritaða þar sem velt var upp spurningum um það hvort lögmenngendur hlutverki fjölmiðlafulltrúa fyrir skjólstæðinga sinna auk hefðbundinnar hagsmunagæslu. Telja verður að þeirri spurningu hafi verið svarað nú í sumar í svonefndu Baugsmáli þar sem verjendur sakborninga í málinu stóðu ötullega að málflutningi í fjölmiðlum allt frá því að upplýsingar bárust um að búið væri að birta ákæru í málinu þar til ákærinni var vísað frá með úrskurði héraðsdóms.

Telja verður að framvegis muni fjölmiðlar og almenningur gera auknar kröfur um að lögmenntjái sig um málin fyrir hönd skjólstæðinga og því brýnt að þess verði gætt að lögmenntfái viðeigandi þjálfun til þess.

Ekki verður skilið við fjölmiðla án þess að minnast á grein sem birtist á síðu 2 í DV í júní sl. undir yfirskriftinni „Fyrst og fremst“ en tilefni þess var grein undirritaðrar í síðasta tölublaði Lögmannablaðs-ins. Í DV var því haldið fram að í Lögmannablaðinu væri að finna nafnlausar dylgjur og fullrytt að ritstjórnin þverbrjóti allar reglur sem fjölmiðlar setja sér um beinar og óbeinar tilvitnanir í nafnlausar heimildarmenn. Rétt er hins vegar að taka það fram að fáir af viðmælendum Lög-

**Guðrún Björg
Birgisdóttir**
hdl.

mannablaðsins, vegna greinaflokkksins, fóru fram á nafnleynd heldur var það ákvörðun ritstjórans að setja greinina upp með þessum hætti enda tekur ritstjórnin alla ábyrgð á efni þessa blaðs.

Á þessu ári á Lögmannablaðið 10 ára afmæli. Það er ekki hár aldur ef litið er til þess að LMFÍ er orðið 94 ára gamalt en áður hafði LMFÍ gert tilraun til þess að halda úti blaði fyrir félagsmenn án árangurs. Það ber að fagna því að félagsmönnum LMFÍ hafi nú tekist að halda úti samfelldri útgáfu blaðsins í áratug. Af því tilefni hyggst stjórn LMFÍ gefa út öflugt afmælisblað í lok þessa árs. Treystir ritstjórnin því að allir félagsmenn sýni frumkvæði og sjálfstæði og sendi ritstjórn greinar í afmælisútgáfuna.

Vakin er athygli á því að nýtt fólk hefur tekið sæti í ritnefnd LMFÍ, en það eru þau Ásta Sóllilja Sigurbjörnsdóttir, Sigurður Arnalds, Svanhvít Axelsdóttir, Sölvi Sölvason, Tómas Eiríksson og Þorsteinn Einarsson. Er fyrrum ritnefndarfólki þökk-uð störf í þágu blaðsins og þeim óskað vel-farnaðar á nýjum vettvangi.

Umfjöllunarefni þessa blaðs er tengt eilífðar ásteytingarsteini lögmanna, þ.e. málskostnaðarákvörðunum dómara.

KONICA MINOLTA

Afkastamikil og áreiðanleg

Prentlausn fyrir kröfuharða

Konica Minolta 7145 ljósritunarvél
hefur reynst fjölmörgum viðskiptavina
okkar afar vel. Hún er afkastamikil,
áreiðanleg og einföld í notkun.
Svo getur hún prentað, skannað og sent
tölvupóst.

Hentar vel fyrirtækjum og stofnunum
sem reiða sig á virkt flæði upplýsinga.

Þjónustu- og leigusamningar í boði.

UMFANG
TÆKNIBÚNAÐUR

Vorþing

Málþing Lögmannafélags Íslands og Dómarafélags Íslands var haldið á Hótel Selfossi þann 3. júní sl. en vegna framkvæmda á Hótel Valhöll, Þingvöllum, reyndist

ekki unnt að vera þar eins og venja hefur verið.

Að þessu sinni voru tvö mál til umfjöllunar og var byrjað fyrir hádegi að fjalla um nýjungar í samkeppnisrétti. Erindi héldu Jónína S. Lárusdóttir, skrifstofustjóri í viðskiptaráðuneytinu, Þórunn Guðmundsdóttir hrl., Heimir Örn Herbertsson hdl. og Árni Vilhjálmsson hrl.

Eftir hádegi var rætt um fyrningarákvæði hegningalaga, einkum með tilliti til kynferðisbrota gegn börnum, og voru framsögumenn þeir Róbert Spanó, lektor við lagadeild HÍ og formaður refsiréttarnefndar, Ágúst Ólafur Ágústsson alþingismaður og Brynjar Níelsson hrl. Þátttakendur í pallborðsumræðum voru framsögumenn auk Sifjar Konráðsdóttur hrl. og Jónínu Bjartmarz alþingismanns. Hjördís Hákonardóttir, héraðsdómari og formaður DÍ, setti þingið en Helgi Jóhannesson, hrl. og formaður LFMÍ, sleit því.

F.v. Jóhanna Kristín Claessen hdl., Sigríður Rafnar Pétursdóttir hdl. og Björg Finnbogadóttir lögfræðingur.

F.v. Magnús Haukur Magnússon hrl., Arnfríður Einarisdóttir héraðsdómari, Þórdís Bjarnadóttir hdl. og Ingveldur Einarisdóttir skrifstofustjóri í Héraðsdómi Reykjavíkur.

Eins og venja er á vorþingum var endað með kokteil. Hér eru þeir Þorsteinn A. Jónsson, skrifstofustjóri Hæstaréttar, og Róbert Spanó, dósent við lagadeild Háskóla Íslands, en hann var jafnframt einn af þeim sem flutti framsöguerindi á fundinum.

Frá vinstri: Þyrí Steingrímsdóttir hdl., Ása A. Kristjánsdóttir hdl., Elísabet Sigurðardóttir hdl. og Arnþjörg Sigurðardóttir lögfræðingur.

Fríðgeir Björnsson héraðsdómari og Ólafur Jóhannes Einarsson lögfræðingur.

– og engin þörf á „málamiðlun“

DATA COPY

- fjölnotapappír er ávallt jafn hvítur og sléttur.
- öruggur í allar gerðir skrifstofuprentara,
- ljósritun, bleksprautu og laserprentun.
- vistvænn og aldursþolinn (ISO 9706).

hvitlist
PAPPÍR TIL PRENTUNAR

Krókhálsi 3 - 110 Reykjavík - Sími: 569 1900
Fax: 569 1901 - Netfang: hvitlist@hvitlist.is

„hverrar krónu virði“

„Kröfum sóknaraðila,
NN, á hendur
varnaraðilum, PP, er
hafnað. Sóknaraðilar
greiði varnaraðilum
120.000 krónur í
málskostnað.“

Málskostnaðar- ákvarðanir dómstóla

„Gjafsóknarkostnaður
stefnanda greiðist úr
ríkissjóði, útlagður
kostnaður vegna málsins
435.545 krónur og
málflutningsþóknun
lögmanns hans 250.000
krónur, að meðtöldum
virðisaukaskatti.“

Málskostnaðarákvarðanir dómstóla hafa lengi verið hitamál meðal lögmannna. Margir eru þeirrar skoðunar að dæmdur málskostnaður sé jafnan of lágur og að dómstólar sýni þannig störfum lögmannna lítilsvirðingu. Flestir lögmennt þekkja einnig dæmi um hið gagnstæða, að dæmdur málskostnaður hafi verið mun hærri en reiknað var með, þótt um færri tilvik sé að ræða.

Lögmannablaðið fékk nokkra lögmennt, þá Ólaf Björnsson hrl., Hrafnhildi Stefánsdóttur hrl., Jóhannes Albert Sævarsson hrl. og Jón Jónsson hdl., til að lýsa skoðunum sínum á málinu.

Sigurður Tómas Magnússon héraðsdómari og kennari í réttarfari við lagadeild Háskólans í Reykjavík svaraði síðan spurningum um málið og gagnrýni sem lögmenntirnir settu fram.

Ólafur Björnsson hrl.

Dæmdur málskostnaður Sanngjarn eða sorglegur?

Þegar ég var beðinn um að setja nokkrar línur á blað um málskostnaðarákvarðanir dómstóla tók ég frekar illa í það því ég verð svo fúll þegar ég ræði þetta málefni. Eftir áralangar snýtingar dómara í minn garð og kollega minna við ákvörðun málskostnaðar taldi ég að þetta yrði bara reiðilestur og kvart en samt var ég krafinn um hugleiðingar mínar um þessi mál. Verður því svo að vera.

Af einhverjum orsökum er málskostnaður í einkamálum sem eru flutt munnlega almennt dæmdur lægri en krafist er samkvæmt framlögðum málskostnaðarreikningi. Nokkuð er þetta þó misjafnt og nokkrir yngri dómáramur við Héraðsdóm Reykjavíkur og Reykjaness eru farnir að dæma kostnað í námunda við umkrafinn málskostnað sé honum ekki mótmælt sérstaklega. Hæstiréttur er einnig mjög íhaldssamur í þessum efnum. Í sumum málaflokkum er tekið tillit til þeirra hagsmuna sem verið er að fjalla um, s.s. í bótamálum og innheimtumálum, en mjög er þetta handahófskennt og ekki gott að átta sig á því hverju dómáramur fara eftir.

Opinberu málin eru stundum heldur skárri en þar er í gangi samningur við dómstólaráð um tímagjald lögmanna við réttargæslu, sem raunar er alltof lágt. Dómáramur hafa vanist því með réttargæslunni að viðurkenna tímaskrift í opinberum málum og að einhverju leyti einnig í málflutningi fyrir dómi sem verjandi, ef vönduð tímaskýrsla fylgir reikningi, allavega hjá sumum dómurum.

Sá er hér heldur á penna hefur undanfarin misseri eytt tíma sínum að stórum hluta við að verjast kröfum ríkisins á hendur jarðeigendum sem málflutningsmaður fyrir óbyggðanefnd og svo dómstólum í mörgum tilfellum. Hefur þar tekið steininn úr gagnvart lúsarlegum málsvarnarlaunum til þeirra lögmanna sem tekið hafa til varna fyrir hönd bænda og annarra landeigenda þrátt fyrir gríðarlegt skjalamagn sem er í þessum málum, sérhæfða lögfræðiþekkingu, tímafrekar vettvangsferðir og mikla hagsmuni.

Ekki er gott að átta sig á hvað veldur í þessum efnum, en trúlegast er að dómáramur hafi á bakinu

svipu ríkisins um að halda kostnaði við þessi mál niðri sem og í öðrum málum er ríkinu tengjast almennt, svo sem í gjafsóknarmálum, sem aftur skilar sér út í málskostnaðarákvarðanir.

Ég tel að það þurfi að huga betur að þessum þætti í lagakennslunni og auka þarf skilning manna á því hvað felst í sjálfstæðum atvinnurekstri. Dæmdur málskostnaður fer ekki í vasann á lögmanninginum heldur til rekstrarins sem stendur undir öllum kostnaði, s.s. húsnæði, tölvum, símum, pappír, starfsmönnum, og öllum kostnaði og tekjum lögmannsins þ.m.t. lífeyrisgreiðslum. Starfsævin er ekki mjög löng í þessari atvinnugrein á fullum afköstum og þetta verður allt að hafa í huga þegar lagt er mat á tímagjald.

Mikilvægt er einnig að málskostnaður okkar lögmanna sé borinn saman við kollega okkar á Norðurlöndum og í Evrópu. Þegar slíkt er skoðað kemur í ljós að tímagjald og þóknanir eru almennt helmingi lægri en tíðkast austan Álasunda, að ég tali nú ekki um tekjur lögmanna vestan Grænlandsjökuls og þar suðuraf.

Það er algerlega óþolandi að tímaskýrslur lögmanna séu hundsáðar sem hver annar skeini-pappír, einkum ef þær sæta ekki rökstuddum athugasemdum frá gagnaðila. Því miður er það staðreynd að sumir okkar þekktustu lögmanna eru hættri að nenna að leggja tímaskýrslur fyrir dómstóla því á þær er ekkert litið. Þetta er mjög alvarlegt því þetta getur leitt til þess að aukinn kostnaður fellur á aðila sem vinnur mál, sem aftur leiðir til þess að fólk og fyrirtæki hættri að sækja rétt sinn gegnum dómstólana þar sem það svarar ekki kostnaði að gera það. Þess eru dæmi í þjóðlendumálunum að bændur hafa ekki talið sig hafa efni á að verja sig gagnvart ríkinu. Slíkt er að sjálfsögðu mannréttindabrot.

Frjáls og óháð lögmanningastétt er einn af hornsteinum réttarríkisins. Það er hún ekki nema hægt sé að treysta á sanngjarna meðferð kröfu um málskostnað fyrir dómi. Á því hefur því miður verið brestur um árabil á Íslandi og mikilvægt að þoka til betri vegar.

Hrafnhildur Stefánsdóttir hrl.

Nokkur orð um málskostnaðarákvarðanir Félagsdóms

Félagsdómur er sérdómstóll sem dæmir í málum um brot á lögum um stéttarfélög og vinnudeilur og um brot á kjarasamningum og túlkun þeirra. Félagsdómur er líka sérstakur fyrir þær sakir að málsforræðið er á hendi sambanda verkalýðsfélaga og atvinnurekendafélaga. Samtök atvinnulífsins og Alþýðusamband Íslands reka því mál fyrir hönd meðlima sinna fyrir dómnum. Sama gildir um BSRB, BHM og önnur sambönd. Félög sem ekki eru meðlimir sambandanna reka sjálf mál sín og meðlima sinna. Ófélagsbundnir aðilar reka mál sín sjálfir. Þannig er aðildin, sbr.

Með vísan til þessa er forvitnilegt að skoða dóma Félagsdóms. Sú breyting hefur orðið á síðustu tveimur árum að í flestum málum er nú dæmdur málskostnaður, andstætt því sem áður var þegar málskostnaður var iðulega felldur niður. Hallaði þar greinilega á vinnuveitendahljóðinu, sbr. eftirfarandi yfirlit.

Þetta er mjög jákvæð þróun enda engin efni til að mismuna aðilum að þessu leyti. Aðilar máls eru að öllu jöfnu sambönd atvinnurekenda og verkalýðsfélaga og því fullt jafnræði með þeim.

Mál dæmd í félagsdómi 2000-2005

								Unnin mál	
	Fjöldi dóma og úrskurða	Dæmdur málskostn. í efnisdómi	Upphæð í þús. kr.	Dæmdur málskostn. Frávís.mál	Upphæð í þús. kr.	Málskostn. felldur niður í efnisdómi	Stéttarfél. (dæmdur málskostn.)	Vinnuveit. (dæmdur málskostn.)	
2000	16	4	100-250	3	100-150	6	3 (2)	7 (2)	
2001	15	5	100-225	1	150	6	6 (4)	5 (1)	
2002	15	6	100-250	3	60-100	5	7 (6)	5 (1) ²⁾	
2003	11	9	100-250	0		2	8 (8)	3 (1)	
2004	6	4	100-250	1	100	-	2 (2)	2 (2)	
2005 ¹⁾	8	5	150-250	3	100-150	-	4 (4)	1 (1)	

[1] T.o.m. júní 2005.

[2] Málskostnaður í máli nr. 8/2002 er tvítalinn

45. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur, nr. 80/1938. Um málskostnaðarákvarðanir skal fylgja lögum um meðferð einkamála í héraði, sbr. 69. gr. laga nr. 80/1938. Mál fyrir Félagsdómi eru í langflestum tilvikum viðurkenningarmál án tilgreiningar á fjárhagslegum hagsmunum. Þeir geta engu að síður verið mjög miklir, jafnvel svo skipti tugum eða hundruðum milljóna.

Það veur einnig athygli að allt tímabilið frá 2000 til 2004 er krónutala dæmds málskostnaðar sú sama, á bilinu milli 100.000 – 250.000 kr. Meðaltalsupphæð dæmds málskostnaðar kann þó að hafa hækkað. Málin voru heldur ekki skoðuð sérstaklega með tilliti til umfangs eða hagsmuna. Slík tengsl eru a.m.k. ekki augljós.

Jóhannes Albert Sævarsson hrl.

Lögmenn og aðrir sérfræðingar

Erú störf lögmanna of lítils metin þegar kemur að samþykki við störf annarra sérfræðinga? Í flóknum dómsmálum má stundum bera saman vinnuframlag lögmanna og sérfróðra manna sem dómkvaddir hafa verið til að fjalla um og meta afmarkaða þætti máls, s.s. verkfræðinga í fasteignagallamálum, lækna og lögfræðinga í líkams-tjónamálum o.s.frv. Dómkvaddir matsmenn fá greitt fyrir sína vinnu skv. framlögðum reikningum. Ég minnst þess ekki að reikningar dómkvaddra matsmanna hafi komið til sérstakrar skoðunar fyrir dómi. Líklegasta skýringin er sú að reikningagerð þessara sérfræðinga hefur þótt eðlileg og endurspeglar umfang þeirra vinnu sem innt hefur verið af hendi. Aftur á móti þegar lögmenn eiga í hlut er algengt að lítið sé framhjá ítarlegum tímaskýrslum við málskostnaðarákvörðun dómara. Þannig fæst kostnaður vegna lögmannaástoðar aðeins bættur að hluta þrátt fyrir framlagða tímaskýrslu á meðan aðrir sérfræðingar í sama máli hafa fengið sína vinnu greidda að fullu. Vinnuframlag lögmanna er stöðugt til skoðunar hjá dómstólum. Hvaða mælikvarði annar er betri til að að fara eftir en greinargóð tímaskýrsla um það sem gert hefur verið? Þyki skorta á áreiðanleika tímaskýrslu lögmanns eða einhver vafi leika á trúverðugleika hennar þá er nærtækast að skoða umfang alls málsins, ekki aðeins út frá sakarefninu sjálfu, og má þá hafa reikninga annarra sérfræðinga til hliðsjónar við ákvörðun, einkum matsmanna ef þeim er fyrir að fara í máli, enda birtast í þeirra reikningagerð mikilvægar upplýsingar um hvað telst vera eðlilegt endurgjald fyrir þeirra sérfræðivinnu.

Málskostnaðarákvarðanir eru sjaldnast rökstuddar og því erfitt að ráða í hvað veldur þegar

dæmdur málskostnaður er í engu samræmi við framlagðan málskostnaðarreikning sem studdur hefur verið með tímaskýrslu. Einhver sjónarmið er varða dómhafa (eða lögmenn hans?) kunna að ráða því að ekki eru dæmdar fullar bætur vegna lögmannskostnaðar. Það verður hins vegar sjaldnast lesið út úr dómsniðurstöðum hvað ræður og eftir situr lögmaðurinn gramur yfir sínu hlutskipti, að vinnuframlag hans hafi verið vegið og metið en léttvægt fundið, og dómhafinn yfir því að þurfa að greiða mismun dæmde málskostnaðar og raunverulegs vinnuframlags lögmanns.

Einn er sá málaflökkur þar sem þessi síðast töldu sjónarmið eiga ekki við en það eru gjafsóknarmál. Þar ættu dómara að dæma málskostnað með hliðsjón af vinnuframlagi og eiga sjónarmið er varða gjafsóknarhafa ekki að hafa áhrif á málskostnaðarákvörðun. Verði málskostnaður í gjafsóknarmálum áfram skorinn við nögl þá munu lögmenn í æ ríkari mæli gera sérstakt samkomulag við væntanlega gjafsóknarhafa áður en þeir taka að sér mál þeirra þar sem kveðið er á um að gjafsóknarhafar skuli sjálfir bera þann kostnað sem upp á vantar fulla þóknun til lögmanns. Slík þróun væri afar óheppileg vegna eðlis gjafsóknarmála. Það er óásættanlegt þegar lögmönnum er aðeins dæmd takmörkuð þóknun í gjafsóknarmálum, sem er í engu samræmi við rökstutt vinnuframlag þeirra. Slíkar takmarkanir eiga ekki að koma fram í málskostnaðarákvörðun dómara, heldur í gjafsóknarleyfinu sjálfu, sbr. 1. mgr. 127. gr. einkamálalaga 91/1991. Með veitingu leyfisins er búið að fjalla um skilyrði gjafsóknar og hvort leyfið skuli takmarkast við tiltekna þætti máls eða við tiltekna fjárhæð. Að öðru leyti sætir leyfið ekki takmörkunum. Það ætti að virða.

Fáðu ráðgjöf um hvaða þjónusta hentar þínu fyrirtæki í næsta útibúi KB banka.

KB ATVINNULÍF

Sérstíðin þjónusta fyrir lítil og meðalstór fyrirtæki

KB banki býður rekstraraðilum smærri og meðalstórra fyrirtækja persónulega, faglega og skjóta þjónustu í fjármálum, hvort heldur er á sviði rekstrar eða einkafjármála.

- Viðskiptareikningur • Innheimtuþjónusta • Ábyrgðir • Atvinnuþryggingar VÍS • Starfsmannatryggingar
- Rekstrarleiga atvinnuhúsnæðis • Fjármögnun atvinnutækja • Kreditkort • Innlán • Útlán

KB BANKI

- kraftur til þín!

www.kbbanki.is

Jón Jónsson hdl.

Um málskostnaðarárkvörðanir

Þrátt fyrir að vera nýlega byrjaður í lögmennsku hafa málskostnaðarárkvörðanir í málum sem ég hef komið að vakið mig til umhugsunar um málefnið. Nokkrar hugleiðingar varðandi málskostnaðarárkvörðanir fylgja hér á eftir en þær varða fyrst og fremst einkamál þótt sambærileg sjónarmið geti átt við í opinberum málum.

Það er ein af grundvallarreglum íslenskrar stjórnskipunar að einstaklingar og lögaðilar geta borið mál sín undir sjálfstæða og óvilhalla dómstóla þar sem málsmeðferð er réttlát og opinber. Óaðskiljanlegur hluti þessa kerfis er aðgangur að sjálfstæðri lögmannastétt. Á Íslandi er þessi réttur tryggður í réttarfarslögjöfni, þ.m.t. lögum um lögmennt, og er þar m.a. kveðið á um einkarétt lögmannna til að gæta hagsmuna aðila fyrir dómi. Ekki er byggt á því að hið opinbera kosti störf lögmannna heldur að málsaðilar geri það sjálfir, með fáeinum undantekningum þó, sbr. gjafsóknarreglur. Segja má að úrlausn um málskostnað aðila, þ.m.t. lögmannskostnað, sé því hluti af þeirri dómstólameðferð sem mannréttindasáttmálar og grundvallarreglur tryggja borgurinum. Lagareglur um ákvörðun málskostnaðar eru því eðlilega hluti réttarfarslögjafarinnar.

Í XXI. kafla laga um meðferð einkamála er fjallað um málskostnað. Kaflinn felur í sér ítarlegar lagareglur um málskostnaðarárkvörðanir dómara. Í 129. gr. er fjallað um hvað teljist málskostnaður. Í a-lið 1. mgr. greinarinnar er tiltekinn kostnaður af flutningi máls sem einkum á við lögmannskostnað. Þá verður lesið af g-lið 1. mgr. greinarinnar að málskostnaður sé kostnaður sem stafar beinlínis af máli. Vinna lögmanns við að reyna sættir fyrir málshöfðun fellur að mínum dómi vel undir þann lið og önnur samskipti við gagnaðila sem telja má eðlilega lögmannshætti.

Meginreglu um ákvörðun málskostnaðar er að finna í 1. mgr. 130. gr. eml.

Sá sem tapar máli í öllu verulegu skal að jafnaði

dæmdur til að greiða gagnaðila sínum málskostnað.

Til þess að til álita komi að ákvæðinu verði beitt þarf að hafa komið fram krafa um málskostnað af hálfu málsaðila, skv. 3. mgr. 129. gr. eml. Dómkrafa um að fá greiddan málskostnað er því sett fram á grundvelli málsforræðisreglunnar. Við málskostnaðarárkvörðun er hins vegar ekki byggt á málsforræði aðila þótt að í einhverjum tilfellum bendi lögmennt á galla í málskostnaðarkröfu gagnaðila. Tengsl málsforræðis og málskostnaðarárkvörðana verður þó ekki gert að frekara umfjöllunarefni hér.

Þýðingu meginreglna þekkja lesendur Lögmannablaðsins. Málskostnaðarárkvörðanir dóma eru hins vegar sjaldan í samræmi við framangreinda reglu. Málskostnaður er oft látinn niður falla þrátt fyrir að annar aðili tapi máli algjörlega eða í öllu verulegu. Ennþá algengara er að þegar málskostnaður er dæmdur þeim til handa er vann mál að fjárhæð hans sé skert frá því sem krafist var.

Niðurstöður sem þessar byggja á undantekningu frá meginreglu og geta byggst á reglum XXI. kafla eml. og skýringu þeirra. Það er hins vegar fátítt að greina megi á hverju beiting undantekningar byggir af lestri dóma.

Form málskostnaðarárkvörðunar

Málskostnaðarkrafa er sett fram sem sérstök dómkrafa og falli dómur um hana ætti hann að innihalda forsendur fyrir málskostnaðarárkvörðun, skv. 1. mgr. 114. gr. eml. Þá væri eðlilegt að í texta dóma komi fram fjárhæðir þess málskostnaðar sem krafa er gerð um við aðalmeðferð máls, enda innihald dómkröfunnar þá fyrst endanlegt. Dómur skal innihalda rökstudda niðurstöðu um sönnunaratriði og lagaatriði, sbr. f-lið 114. gr. eml. Málskostnaðarárkvörðanir byggja á lögum og sönnunaratriðum. Rökstuðning fyrir niðurstöðu um kröfuna vantar oft í dómum. Ekki verður séð að sérstök heimild undanþiggi rökstuðning hvað þetta varðar. Hafa

verður í huga að um mikilvæg réttindi málsaðila er að ræða að fá rökstuðning fyrir niðurstöðu dóma, t.d. er það grundvöllur þess að leggja megi mat á hvort dómi verði afrýjað.

Efnisreglur málskostnaðarákvörðunar

Málskostnaður látinn niður falla.

Í 130. og 131. gr. eml. eru helstu reglur um ákvörðun málskostnaðar. Af einstökum málskostnaðarákvörðunum er sýnt að fyrrnefnd meginregla 1. mgr. 130. gr. hefur verið túlkuð sem nokkurs konar sanngirniregla þar sem horft er til mismunandi stöðu aðila. Algengt er að málskostnaður einstaklinga sem tapa máli gegn tryggingafélögum og íslenska ríkinu og öðrum stjórnvöldum sé látinn niður falla. Málskostnaður er hins vegar látinn niður falla í fleiri tilvikum þar sem aðstöðumunur aðila er ekki fyrir hendi, t.d. í forræðismálum og málum sem eiga það sammerkt að fjárhagslegir hagsmunir eru ekki miklir. Engar skýringar fylgja slíkum ákvörðunum og erfitt er að átta sig á hvaða sérstöku atriði leiða til þess að málskostnaður sé látinn niður falla.

Undantekningarreglur varðandi málskostnað kveða ekki sérstaklega á um að horfa eigi til fjárhagslegra hagsmuna í máli varðandi málskostnað. Auk þess er fjárhagslegt gildi mála afar teygjanlegt viðmið, því litlar fjárhæðir geta varðað einstaklinga miklu og ýmis ófjárhagsleg réttindi hafa oft mikla þýðingu. Tilvik þar sem málskostnaður er látinn niður falla í „litlum“ málum byggja e.t.v. á sjónarmiðum um að mál sé höfðað af þarflausu, sbr. b-lið 1. mgr. 131. gr. Slíkt stenst varla því meginreglan um að almenningur hafi aðgang að dómstólum til að leysa úr ágreiningsmálum sínum er alveg hlutlaus um fjárhagslegt gildi mála. Þótt málskostnaður sé hátt hlutfall m.v. dómkröfur ætti það ekki að hafa áhrif á málskostnaðarákvörðun, enda er málskostnaður þess sem tapar málinu í verulegum atriðum þá mun þarflausari.

Í 3. mgr. 130. gr. eml. er sérregla um þau tilvik þegar mál tapast að nokkru eða veruleg vafaatriði eru í máli. Má þá dæma annan til að greiða hluta málskostnaðar hins eða láta hvorn þeirra bera sinn kostnað af málinu. Ekki er hægt að gagnálykta frá þessu ákvæði um að ekki megi skipta málskostnaði eða fella niður í öðrum tilfellum. Hins vegar ætti þessi sérregla að hafa þá þýðingu að alveg sérstök atriði þurfa að vera fyrir hendi til þess að víkja megi frá meginreglu 1. mgr. 130. gr. Fyrst og fremst á að láta málskostnað falla niður ef lyktir máls eru hálfsgjafir hvors aðila.

Heimild til þess að fella niður málskostnað óháð

niðurstöðu er einnig í síðari málslið 3. mgr. 130. gr. þegar sá sem tapar máli hvorki var né mátti vera kunnugt um þau atvik sem réðu úrslitum fyrir en eftir að mál var höfðað. Að mati undirritaðs hvetur þetta lögmenn til að leita sátta áður en mál er höfðað, enda ætti þá síður að koma til takmörkunar á málskostnaði. Í tilvikum þar sem sátta hefur verið leitað fyrir málshöfðun ættu möguleikar á að fella niður málskostnað að vera þrengri en ella. Þetta styður ennþá frekar þá fullyrðingu sem fram kom fyrir, að lögmánskostnaður við sáttavinnu eigi að teljast hluti málskostnaðar.

Umfjöllun um málskostnaðarákvarðanir þar sem kostnaður er látinn niður falla gæti verið lengri, en botninn er slegin í hana með því að benda á ákvæði 2. mgr. 130. gr. eml. Þar er kveðið á um stefnanda skuli gert að greiða stefnda málskostnað ef máli er vísað frá dómi eða það fellt niður af annarri ástæðu. Dómurum virðist ekki fengið mikið svigrúm við slíkar málskostnaðarákvarðanir, hins vegar virðist því þó beitt að láta málskostnað falla niður við frávísun mála, t.d. þegar einstaklingar hafa höfðað ódómtæk mál gagnvart stjórnvöldum. Réttmæti slíkra ákvarðana virðist nokkuð vafasamt.

Málskostnaður takmarkaður

Þegar aðila er dæmdur málskostnaður er mjög algengt að tildæmdur málskostnaður sé lægri en sá sem krafist er. Rökstuðningur óskast! Lækkun málskostnaðar er eflaust réttlætanagerður í einhverjum tilfellum. Ekki er bein heimild til lækkunar málskostnaðar í XXI. kafla eml. en ljóst er að ákvæði 3. mgr. 130. gr. byggja á því að hluti málskostnaðar verði greiddur þegar mál vinnast að nokkru leyti. En hvað með tilvik fullnaðarsigurs mála?

Vegna skorts á rökstuðningi málskostnaðarákvarðana er erfitt að átta sig á hvort takmörkun tildæmds kostnaðar skýrist af einhvers konar sanngirnismati skv. 1. mgr. 130. gr. eml. eða af því að hluti lögmánsvinnu sé ekki talinn málskostnaður í skilningi 129. gr. eml. eða ósannað að svo sé.

Meginregla 1. mgr. 130. gr. eml. heimilar ekki sérstaklega lækkun málskostnaðar. Með harðlínustefnu við lögskýringar mætti halda því fram að greinin kveði á um að málskostnaður væri annað hvort dæmdur að fullu eða að hann væri að öllu leyti felldur niður. Eðlilegra er þó að skýra greinina svo að heimild til algjörar niðurfellingar málskostnaðar heimili takmörkun hans. Í ljósi orðalags greinarinnar sem meginreglu, ætti takmörkun málskostnaðar vegna einshvers konar sanngirnismats einungis að vera heimil í undantekningartilfellum.

Við málskostnaðarákvörðun er málskostnaðar-

yfirlit og reikningar helstu sönnunargögnin. Í þeim koma m.a. fram kostnaður við dómkvadda matsmenn, ferðakostnaður og lögmansvinnu. Við takmörkun málskostnaðar er það oft og tíðum einungis lögmanskostnaðurinn sem er skertur, en ekki aðrir málskostnaðarþættir. Vinnuskýrslur og reikningar matsmanna eru t.a.m. jafnan lagðir til grundvallar. Hvað gerir tímaskýrslur lögmanna svo gagnrýni-verðar í augum dómara? Rök fyrir sérstakri meðferð þeirra gagnvart öðrum málskostnaði eru e.t.v. þau að lögmenn aðila stýra máli, þ.m.t. að kveða til matsmenn o.þ.h. En er það eitt og sér næg ástæða fyrir takmörkun lögmanskostnaðar?

Tímaskýrslur lögmanna eru jafnan lagðar fram til rökstuðnings málskostnaðarkröfu. Ég legg það í vana minn að hafa þær nokkuð ítarlegar með von um góða meðferð ef til þess kæmi að málið vinnist og málskostnaður verði þá e.t.v. dæmdur. Það er tilfinning mín að dómamar takmarki helst málskostnað vegna vinnu lögmanna sem ekki fer fram í réttarsal eða birtist þeim í fjölda skrifaðra síðna í málgögnum. Áður en mál er höfðað getur veruleg vinna hafa farið fram. Auk hugsanlegra sáttatilrauna getur mikill tími farið í að afla gagna og öðlast yfirsýn á mál. Sú vinna þarf hins vegar ekki að skila sérstökum dómkröfum eða málsástæðum í stefnu, en er þó nauðsynleg ef hafa á í heiðri góða lögmanshætti.

Í tilvikum þar sem ekki er samið um fast kaupverð gilda þær meginreglur að kaupandi skal greiða reikning, enda sé hann sanngjarn. Á þetta við umbjóðendur lögmanna. Kaupandi þyrfti að sýna fram á annað vildi hann komast hjá greiðslu. Þegar lögmanskostnaður er takmarkaður vaknar sú spurning hvort draga megi þá ályktun að kostnaður af vinnu lögmans hafi verið ósanngjarn. Það á ekki við, enda innheimta lögmenn jafnan mismuninn án athugasemda. Hins vegar hefur þetta þá þýðingu, að við málskostnaðarákvörðun er þeim sem tapa máli í verulegum atriðum ekki gert að greiða málskostnað af vinnu sem almennar kröfu-réttareglur telja eðlilegan og sanngjarnan.

Niðurlag

Ég held að allir séu sammála um að lögmenn stofni almennt ekki til málskostnaðar í atvinnubótaskyni heldur til að gæta hagsmuna umbjóðenda sinna, sem eru að neyta réttinda sinna til aðgangs að dómstólum. Algengt er þó að aðilar máls þurfi að sitja uppi með háan málskostnað við að halda fram réttmætum kröfum sínum, þar sem réttarkerfið tryggir þeim ekki þá sanngjörnu meðferð að ná fram rétti sínum á fjárhagslega skaðlausan hátt.

Ef til vill kann umfjöllun mín að vera einföld, s.s. um skýringar á málskostnaðarreglum eml. og réttindum borgara til aðgangs að dómstólum. Við það að setja vangaveitur mínar um málskostnað á blað varð ég hins vegar var við að mjög erfitt er að fjalla um og gagnrýna málskostnaðarákvarðanir af rökfestu. Skýrist það af fyrrgreindum skorti á rökstuðningi ákvarðananna. Frá sjónarmiði lögmans virðast þær oft og tíðum vera frjálstleg útteiling réttlætis fremur en lögfræðileg úrlausn um sérstaka dómkröfu. Erfitt er að fella sig við þá aðferðarfræði í réttarríki, en ennþá erfiðara er að skýra hana fyrir umbjóðendum sem hafa unnið fullnaðarsigur í dómsmáli, að öðru leyti en varðandi málskostnað.

RENATA ERLENDSSON
löggiltur dómtúlkur
og skjalapýðandi

ÞÝSKA - ENSKA - RÚSSNESKA

**VÖNDUÐ VINNUBRÖGD
ÁRATUGA REYNSLA**

RENATA EHF
Þýðingar og túlkun

Hafnarstræti 20, 101 Reykjavík
Símar: 557 2830 h. – 562 2562 v.
GSM: 898 0904
Fax: 562 2517
E-mail: renata@tv.is

GAGNAGEYMSLAN

**Við geymum
og þjónustum
skjölin þín!**

Smíðshöfða 1 • Sími 587 9800 • <http://www.gagnageymslan.is>

Sigurður Tómas Magnússon er héraðsdómari og kennari í réttarhari við lagadeild Háskólans í Reykjavík. Hann tók að sér að svara spurningum og gagnrýni sem lögmennirnir settu fram varðandi málskostnaðarákvarðanir dómstóla.

Gagnrýni svarað

Geta lögmenn að einhverju leyti staðið betur að rökstuðningi málskostnaðarkröfu?

Málskostnaðarákvörðun skiptir málsaðila í öllum tilvikum miklu máli. Mjög mismunandi er hvernig og hversu mikið lögmenn undirbyggja málskostnaðarkröfur. Sumir lögmenn leggja ekki í vana sinn að eyða miklum pappír eða tíma í umfjöllun um málskostnað hvort sem það er vegna þess að þeim finnst málskostnaðarkrafa tengjast um of þeirra eigin hagsmunum, að ekki sé smekklegt að ræða mikið um hana, þeir telji að dómara muni ekki hafa neinn áhuga á að sjá málskostnaðarreikning eða af öðrum ástæðum. Með hliðsjón af þeim miklu hagsmunum sem eru í húfi er það mín skoðun að lögmenn ættu ávallt að leggja fram málskostnaðarreikning eða tímaskýrslu og upplýsingar um tímagjald. Ennfremur ættu þeir að skýra í munnlegum málflutningi þau atriði sem þarfnast skýringa og m.a. að vekja athygli á því að málskostnaðarkröfu sé ekki mótmælt. Eins ættu lögmenn að koma fram með skýrar röksemdir fyrir kröfum um niðurfellingu eða lækun málskostnaðar ef gagnaðili vinnur málið og gagnrýna þá þætti í málskostnaðarkröfu sem vert er að gagnrýna.

Hafa verður í huga að í hefðbundinni uppbyggingu málflutningsræðu er umfjöllun um málskostnað vanalega ætlaður staður þar sem farið er að draga úr þreki málflutjanda og athygli dómara. Lögmenn ættu því að ætla þessum hluta málflutningsins tíma en ekki að fjalla um hann á hundavaði, jafnvel eftir að uppgefinn ræðutími er liðinn.

Hvaða kröfur má gera til dómara við rökstuðning ákvörðun málskostnaðar?

Í 1. mgr. 114. gr. einkamálalaga er talið upp hvað skuli koma fram í forsendum dóms. Í f-lið ákvæðisins segir að í forsendum skuli greina rökstudda niðurstöðu um sönnunatriði og lagatriði. Í h-lið segir hins vegar aðeins að í forsendum skuli greina málskostnað en ekki sérstaklega tilgreint að

niðurstæða um hann skuli vera rökstudd. Í 3. mgr. 114. gr. segir síðan að dómara skuli vera stuttir og glöggir.

Ýmis atriði varðandi málskostnað eru lögfest í XXI. kafla einkamálalaga. Þrátt fyrir að einkamálalög geri þannig rökstuðningi fyrir niðurstöðu um málskostnað ekki sérstaklega hátt undir höfði þurfa dómara að taka afstöðu til ágreinings um málskostnað eins og annars réttarágreinings aðila. Kröfur um rökstuðning dómsúrlausna hafa almennt farið vaxandi og ljóst er af samanburði á eldri dómum og yngri að dómara er orðnir mun margorðari í rökstuðningi sínum en áður. Rökstuðningur fyrir málskostnaðarákvörðunum er hins vegar enn almennt mjög stuttur og oft án raunverulegs efnisinntaks. Ýmsar skýringar kunna að vera á þessu. Ef lögmenn rökstyðja t.d. ekki málskostnaðarkröfu hafa dómara úr litlu að moða í rökstuðningi fyrir málskostnaðarákvörðun. Aðrar skýringar hafa komið fram af hálfu lögmanna.

Ef lögmenn krefjast málskostnaðar á grundvelli málskostnaðarreiknings, eða tímaskýrslu og tímagjalds, kröfur um málskostnað eru rökstuddar og ágreiningur kemur fram ber dómara að leysa úr þessum ágreiningi með rökstuddum hætti. Ætla má að lögmenn séu best til þess fallnir að stuðla að meiri og betri rökstuðningi málskostnaðarákvarðana og það gera þeir best með því að færa fram vel grundvölluð rök og mótmæli varðandi málskostnað í hverju einstöku máli sem þeir flytja fyrir dómstólum og kröfu um að úr ágreiningi um málskostnað verði leyst með rökstuddum hætti.

Til hvaða atriða líta dómara almennt við ákvörðun málskostnaðar til viðbótar þeim sem tilgreind eru í XXI. kafla eml.?

Sú meginregla sem fram kemur í 1. mgr. 130. gr. einkamálalaga, að sá aðili sem tapar máli að öllu verulegu skuli að jafnaði dæmdur til að greiða málskostnað, felur í sér að sá sem tapar eigi meðal annars að bæta þeim sem vinnur kostnað hans af flutningi málsins, sbr. a-lið 1. mgr. 129. gr. laganna. Á

Þessari meginreglu eru nokkrar undantekningar sem síðar verður vikið að. Jafnvel þótt dómari ákveði að sá sem tapar eigi að greiða gagnaðila sínum fullan málskostnað þarf dómariinn samt sem áður að ákveða þessar bætur með hliðsjón af almennum reglum skaðabótaréttar, m.a. reglunni um að tjónþoli eigi að reyna að takmarka tjón sitt eftir því sem hægt er að ætlast til af honum með sanngjörnum hætti. Þótt málskostnaðarreikningur, eða tímaskýrsla og tímagjald lögmanns, veiti mikilvæga leiðbeiningu um þessar bætur þarf dómariinn að athuga hvort um raunverulegan kostnað er að ræða og eins hvort edlilegt og sanngjamt hafi verið að leggja í umræddan kostnað með hliðsjón af þeim hagsmunum sem voru í húfi. Með hliðsjón af því getur skipt máli hversu trúverðuga grein lögmaður gerir fyrir því hvaða þóknun hann muni krefja umbjóðanda sinn um og vænlegast til árangurs að leggja fram kvittun fyrir greiðslu lögmannsþóknunar.

Ýmsar breytingar voru gerðar á dönskum réttarfararlögum með lögum nr. 554/2005, sem munu taka gildi 1. janúar 2007, þ.á.m. eru mun ítarlegri ákvæði um málskostnaðarákvarðanir en er að finna í réttarfararlögum hér á landi. Í ákvæði sem verður að 1. mgr. 216. gr. réttarfararlaga segir að málskostnaður eigi að bæta þau útgjöld sem hafa verið nauðsynleg til þess að tryggja forsvaranlega meðferð málsins. Útgjöld vegna lögmannskostnaðar skulu bætt með hæfilegri fjárhæð og önnur útgjöld að fullu.

Í Noregi hefur verið lagt fram frumvarp að nýjum lögum um meðferð einkamála, (Ot.prp. nr. 51, 2004-2005), lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven). Í 1. tl. greinar 20.5 í frumvarpinu er mælt fyrir um ákvörðun bóta fyrir kostnað af meðferð máls með þessum hætti:

Full erstatning for sakskostnader skal dekke alle partens nødvendige kostnader ved saken som ikke særlige regler gir grunnlag for å unnta. Ved vurderingen av om kostnadene har vært nødvendige, legges det vekt på om det ut fra betydningen av saken har vært rimelig å pådra dem. Parten kan kreve rimelig godtgjøring for eget arbeid med saken når det har vært særlig omfattende eller det ellers måtte ha vært utført av en prosessfullmektig eller annen fagkyndig hjelper.

Mér virðist sem íslenskir dómara hafi hliðsjón af sambærilegri reglu og fram kemur í dönsku lögnum og norska frumvarpinu við ákvörðun málskostnaðar í einkamálum. Ef dómari miðar við hann sé að dæma fullan málskostnað en vikur þó

verulega frá framlögðum málskostnaðarreikningi eða tímaskýrslu og tímagjaldi er hægt að gera þá kröfu að hann rökstyðji það sérstaklega.

Í 3. mgr. 130. gr. EML eru tiltölulega almennt orðaðar undantekningar frá meginreglunni í 1. mgr. sem má beita ef aðili vinnur mál að nokkru en tapar því að nokkru eða veruleg vafaatriði eru í máli og má þá dæma annan aðilann til að greiða hluta málskostnaðar hins eða láta hvorn þeirra bera sinn kostnað af málinu. Sérstakar undantekningarreglur eru síðan í 131. gr.

Sjaldnast er tekið til varna í máli án þess að um einhvern réttarágreining sé að ræða. Hvort vafi um sönnun eða beitingu réttarreglna telst verulegur að þessu leyti er háð mati dómara. Edlilegt er að umræddur vafi dómara komi fram í rökstuðningi fyrir efnislegri niðurstöðu en ekki eingöngu í rökstuðningi málskostnaðarákvörðunar. Dómara ættu að hafa fyrir reglu að láta þess getið í rökstuðningi hvort þeir eru að dæma fullan málskostnað eða einungis hluta af honum og af hvaða ástæðu. Slíkur rökstuðningur gerir þeim sem ekki fær dæmdan fullan málskostnað auðveldara með að skilja að lögmaður hans eigi eða geti átt tilkall til hærri þóknunar en gagnaðili er dæmdur til að greiða. Sérstaklega þarf að færa rök fyrir því af hverju hvor aðili er dæmdur til að greiða sinn kostnað þótt annar vinni málið í öllu verulegu.

Þar sem málskostnaðarákvarðanir eru sjaldnast mikið rökstuddar verður oftast að lesa milli línanna hvaða rök hafi legið að baki ákvörðun. Alkunnugt er að einstaklingar sem höfða mál á hendur ríkinu, tryggingarfélagum og stórfyrirtækjum eru sjaldnast dæmdir til að greiða málskostnað þótt þeir tapi máli að öllu leyti og þótt ekki virðist mikill vafi í huga dómara um þá niðurstöðu. Þótt í einhverjum tilvikum sé ástæðan sú að dómara telji viðkomandi hafa haft nokkuð til síns máls virðist samúð með þeim minni máttar í fleiri tilvikum vera hin raunverulega ástæða.

Er ástæða til að taka upp viðmiðunarreglur fyrir héraðsdómstólana í einkamálum eins og í sakamálum?

Það tel ég ekki æskilegt nema ef vera skyldi að viðmiðunarreglurnar verði einnig lagðar til grundvallar í gjafsóknarmálum sem eitthvað virðist tíðkað í reynd. Í nágrannalöndum okkar er mismunandi háttur hafður á að þessu leyti. Í Noregi gefur dómsmálaráðuneytið út leiðbeiningar m.a. til dómstóla og lögreglu um tímagjald lögmannsþóknunar í sakamálum og gjafsóknarmálum. Sjá síðast

Rundskriv G-04/2004 frá 27. desember 2004 þar sem tímagjaldið var ákveðið 790 NKR fyrir árið 2005. Í Noregi getur gjafsókn mest tekið til 100 vinnustunda lögmans í hverju máli. Í Danmörku eru ekki gefnar út slíkar þóknunarviðmiðanir og er við það miðað í nýjum lögum sem taka til gjafsóknar að ákvörðun lögmansþóknunar í gjafsóknarmálum sé í samræmi við þá þóknun sem dómstólar miða við þegar þeir ákveða málskostnað í öðrum einkamálum. Gjafsóknarhafi í Danmörku þarf að greiða sjálfur fyrstu 10.000 DKR af lögmansþóknun.

Telja dómarrar almennt að það tímagjald sem lögmenn miða við sé of hátt?

Erfitt er að segja til um hversu hátt tímagjaldið er almennt. Mjög fáar lögmansstofur eru með gjaldskrár sínar á netinu en þær tvær gjaldskrár sem ég fann eru með tímagjaldið 10.000-12.500 krónur. Mun meiri breidd er í tímagjaldinu, bæði samkvæmt gjaldskrá og í reynd. Ég hef ekki heyrt dómara tjá sig um það að tímagjald lögmanna væri of hátt enda er þeim ekki ætlað að hafa sérstaka skoðun á því. Erfitt er að ráða beinlínis af dómum, þar sem málskostnaðarreikningur er ekki tekin að fullu til greina, hvort dómarrar telji tímagjaldið of hátt eða skráðan tímafjöldi óhæfilegan.

Þess má geta að á heimasíðu norska lögmannafélagsins www.jus.no er að finna niðurstöður könnunar frá 2004 þar sem m.a. kemur fram að tímagjald á lögmansþjónustu í Noregi sé á bilinu 500 til 2.410 NKR en að meðaltali 1.030 NKR. Tímagjaldið er hærra í Osló en í dreifbýlinu og hærra þegar unnið er fyrir fyrirtæki en einstaklinga. Í fyrrgreindum leiðbeiningum norska dómsmálaráðuneytisins fyrir árið 2005 er tímagjaldið 790 NKR fyrir lögmansþóknun í sakamálum og gjafsóknarmálum. Leit á nokkrum heimasíðum danskra lögmanna leiddi í ljós tímagjald á bilinu 1.200 til 3.000 DKR. Þótt finna megi lögmansstofur í Evrópu og Ameríku sem áskilja sér þóknun sem nemur tvöfaldr þóknun íslenskra lögmanna og gott betur benda framangreindar upplýsingar ekki til þess að lögmansþóknun í þeim löndum sem við berum okkur helst saman við sé hærri en hér á landi svo nokkru nemi.

Telja dómarrar almennt að lögmenn eyði of miklum tíma í hvert máli?

Ég held að dómarrar hafi almennt enga sérstaka skoðun á því. Dómurum kemur það vel að lögmenn leggi sig fram í undirbúningi máls og fyrir munnlegan flutning þess. Mikil vinna lögmanna er

almennt líkleg til þess að skila vönduðum málatilbúnaði og skapa traustan grundvöll að niðurstöðu máls. Það er þó ekki algilt að samræmi sé á milli vinnutíma lögmanna og gæða málatilbúnaðarins. Lögmenn hafa einfaldlega mismunandi mikla sérfræðipækkingu á mismunandi sviðum og þurfa þ.a.l. að leggja mismikla vinnu í málatilbúnað sinn. Oft vegur mismunandi hátt tímagjald þennan mun upp en það er þó alls ekki algilt. Dómari þarf að hafa í huga samspil tímagjalds og vinnutíma þannig að reyndur lögmaður með sérfræðipækkingu njóti góðs af uppsafnaðri þekkingu sinni sem skilar sér í færri vinnustundum og að öreyndur lögmaður með lágt tímagjald sleppi við mikinn niðurskurð þótt dómari telji hann hafa eytt óhæfilega mikilli vinnu í mál án mikils árangurs.

Er þörf á endurskoðun málskostnaðarkafla eml?

Málskostnaðarkafllinn er góður svo langt sem hann nær en mætti vera mun ítarlegri. Vísa ég þar til áður nefnds lagafrumvarps í Noregi og nýlögfestra laga í Danmörku sem hafa að geyma mun ítarlegri og vandaðri ákvæði um málskostnaðar-ákvæðin. Sama máli gegnir um gjafsóknar-ákvæði íslenskra laga en laga þarf þau að nýjum straumum sem leikið hafa um Evrópu á síðustu árum og tengjast umfjöllun um bættan aðgang að dómstólum í ljósi 1. mgr. 6. gr. Mannréttindasáttmála Evrópu. Gjafsóknarákvæði hafa verið til endurskoðunar í Noregi, Danmörku og fleiri Evrópulöndum á síðustu árum. Varðandi kostnað íslenska ríkisins af gjafsókn er rétt að vekja athygli á nýlegri skýrslu frá nefnd á vegum Evrópuráðsins, *European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ)*, sem ber nafnið „*European Judicial Systems 2002*” og er að finna á heimasíðunni www.coe.int. Í henni kemur m.a. fram hversu miklu opinberu fé var varið til gjafsóknar í hverju Evrópuríki á árinu 2002. Ísland var þar í 15. sæti af 40 með um 3,56 evrur á hvern íbúa á ári. Til frekari samanburðar má þó geta þess að við skipum okkur að þessu leyti í hóp með fátækari þjóðum álfunnar. Meðaltal hinna fjögurra Norðurlandanna var rúmlega þrefalt hærra eða 11,78 evrur.

Að lokum

Meðferð mála fyrir dómi hefur óhjákvæmilega í sér ýmiss konar kostnað fyrir ríkið og málsaðila. Kostnaður af málaferlum er sennilega sá einstaki þáttur sem mest áhrif hefur á raunverulegan aðgang að dómstólum. Sá kostnaður sem að jafnaði lendir á málsaðilum er réttargjöld, sem þó er mjög í hóf

stíllt hér á landi, útlagður kostnaður vegna gagn-öflunar, vinnutekjutap og þóknun málflutningsmanna, sem að jafnaði vegur þyngst. Miklu máli skiptir fyrir málsaðila hvernig þessum kostnaði er skipt þeirra í milli með málskostnaðarákvörðun dómara. Málshöfðun hefur ávallt áhættu í för með sér. Málsaðili getur átt á hættu að tapa máli og þurfa að greiða lögmanni sínum þóknun og gagn-aðila málskostnað eða jafnvel að vinna mál og þurfa samt að greiða lögmanni sínum þóknun. Til þess að unnt sé að meta þessa áhættu rétt þurfa niðurstöður dómsmála, þ.m.t. um málskostnað að vera að einhverju leyti fyrirsjáanlegar en þar kemur góður rökstuðningur til hjálpar.

Mikilvægt er að hafa í huga að dómara eru ekki að skammta lögmönnum þóknun með ákvörðunum sínum, nema þegar um ákvörðun málsvarnara launa eða þóknunar í gjafsóknarmáli er að ræða, heldur að skipta kostnaði af málsmeðferðinni á milli þeirra. Málskostnaðarákvörðun getur þó haft áhrif á þóknun lögmanns í raun.

Dómara verða ávallt að hafa í huga að málskostnaðarákvarðanir mega ekki standa í vegi fyrir því að lögmenn treysti sér til að leggja þá vinnu í dómsmál sem nauðsynleg er til að tryggja hagsmuni umbjóðanda þeirra. Slík réttarframkvæmd getur orðið til þess að takmarka aðgang manna að dómstólum í reynd.

Aftasta röð t.v.:
Hulda María Stefánsdóttir,
Eva Halldórsdóttir og Ásgerður
Ragnarsdóttir. Fyrir miðju sitja þeir
Arnar Þór Stefánsson (t.v.) og Stefán A. Svenson
og fremstir eru þeir Haukur Örn Birgisson og
Oddgeir Einarsson.

Hdl útskrift

Þann 31. maí síðastliðinn
útskrifuðust 24 lögfræð-
ingar af námskeiði til
öflunar réttinda til að vera
héraðsdómslögmaður.

Guðríður Svana
Bjarnadóttir og Garðar G.
Gíslason.

Frá vinstri: Anna Svava Þórðardóttir, Hólmsteinn
Gauti Sigurðsson og Lilja Aðalsteinsdóttir. Í bakrunni
sést í Eirík Tómasson, formann prófnefndar, spjalla
við Huldu María Stefánsdóttur.

Af Merði lögmanni

Merði finnst hann vera gamall þegar hann sér ungu lögmennina sem hann þekkir hvorki haus né sporð á, finnst hann vera litinn hornauga og verður var við fliss hjá unga fólkinu þegar hann er nálægt. Því fannst Merði í vor að kominn væri tími til að skipta um starfsvettvang.

Hæstaréttarlögmaðurinn Mörður taldi víst að stofnanir og ríkisfyrirtæki myndu bítast um hann, slíkur væri fengurinn. En það var öðru nær. Fram fyrir hann voru teknir miklu yngri lögfræðingar, sumir hverjir með litla sem enga starfsreynslu og voru í besta falli með herraréttindi. Skýringin var sú að þeir væru með meiri menntun en Mörður. Höfðu tekið einhverja kúrsa í endurmenntun Háskólans eða setið í skandinavískum háskólum og þruglað eitthvað um mannréttindi eða Evrópurétt.

„Fuss og svei, hvaða andskotans lögfræðimenntun er þetta,“ hugsaði Mörður. Í huga Marðar er þetta ekkert annað en skandinavísk félagsfræði.

Mörður ákvað þó að afla sér frekari menntunar enda afskaplega þreyttur á lögmannsstörfum. Þoldi illa fólkið sem vildi fara í gallamál vegna þess að blöndunartækin í baðinu virkuðu ekki sem skyldi og langaði mest að kyrkja með eigin hendi sakborninga sem hann var að verja. Skráði Mörður sig því í Háskólann og fyrir valinu varð kynjafræði og einhver réttindadella tengd þeim. Taldi að slík félagsfræði yrðu mikils metin innan fárra missera og þar sem fáir karlmenn væru með slíka menntun gæfi það Merði forskot í atvinnuumsóknunum. Hann gæti jafnvel orðið prófessor við lagadeild út á landi, þar hafi ekki einu sinni þurft lögfræðipróf til að verða prófessor, félagsfræði dygði vel. Virðist jafnvel vera talið æskilegra að fastráðnir kennarar hefðu sem minnst komið nálægt lögfræði.

Eftir meira en tuttugu ára fjarveru frá námi mætti Mörður því glaður í skólann í haust. Að vísu mætti Mörður strax fjandsamlegu augnaráði enda eini karlinn í tímunum. Hafði Mörður á tilfinningunni að hann væri aðskotadýr sem væri að auki hættulegt. Þá áttaði Mörður sig strax á því að þarna var ekki um nein kynjafræði að ræða heldur kvennafræði sem var skiljanlegt því allir kennarar voru konur sem og allir nemendur nema Mörður. Merði fannst hann vera kominn í leshring um pólitíska rétthugsun ekki ólíkum marxíska leshringnum sem hann var í á menntaskólaárunum fyrir meira en 30 árum síðan. Harðlífissvipurinn og reiðin skein úr hverju andliti. Það var allt körlum að kenna. Merði og hans líkum var kennt um átraskanir kvenna, útlitsdýrkun og aðra ímynd kvenna sem ekki var æskilegt. Mörður viðurkenndi að mjög feitar konur kveiktu ekki hjá honum losta en að hann gæti ekkert gert að því. Svona væri þetta bara.

Merði varð á að halda því fram að fjölmiðlar sem fjölluðu um útlit kvenna og tískuheimurinn hefðu ekkert með venjulega karla að gera. Þessu væru öllu stýrt af konum

og homnum. Karlmenn hvorki skrifuðu né læsu þessi blöð nema kannski á biðstofu hjá læknum. Það var eins og Mörður hefði kastað sprengju inn í kennslustofuna. Var Mörður vændur um skaðleg sjónarmið og fordóma auk þess að vera lummó og karlremba. Breytti engu þótt Mörður segði að mjög horaðar konur vektu heldur ekki losta hjá honum.

Mörður varð alveg miður sín. Hafði alltaf talið sig þokkalega frjálsslyndan og víðsýnan þó hann væri mjög íhaldsamur í klæðaburði og liti út eins og starfsmaður örnefnanefndar eða mannanafnanefndar. Sessunautur Marðar benti honum á að hægt væri að skipta um kúrs þar sem stutt væri liðið á önnina. Mörður ætti ekkert erindi þarna enda hefði hann ekki þroska og skilning til að stunda þessi fræði. Stakk því að í leiðinni að erfiðleikar Marðar við að fá vinnu kæmu sennilega menntunarskorti hans ekki við heldur útliti.

Mörður fór að þessum ráðum og skráði sig í réttarsögu. Þar kenndi karlmaður af góðum ættum, stuttur á alla kanta, sérstaklega á útlimum og málgláður svo, að hann dró ekki að sér andann fyrir en í lok kennslustundar. Nemendur voru allra gerðar en litu ekki út eins þeir væru fastir með títiprjón í rassinum. Mörður var mjög sáttur við nýja kúrsinn þar sem kennt var um garpa og hetjur til forna og engar heeelvítis keellingar kæmu við sögu.

Þýðingar og textaráðgjöf

Löggiltar og almennar þýðingar
á ensku, norðurlandamál,
frönsku, þýsku og rússnesku
(nú þýðendur og túlkar).
Dóm- og skýrslutökutúlkun.

Ellen Ingvadóttir

Löggiltur dómtúlkur og skjalapýðandi.
Laugavegi 163a - sími: 562-6588
bréfsími: 562-6551 - GSM: 897-2717
netfang: ellening@simnet.is

Þú getur
fengið þá
á netinu!

www.pmt.is
ALLAR GERÐIR STIMPLA

last miðar & tæki ehf.
Sími: 567-8888 • Fax: 567-8889

Fréttir frá félagsdeild

Bókasafn

Sumarið var notað til að færa bókakost LMFÍ úr Metrabók yfir í Gegni en það hefur umtalsverða hagræðingu í för með sér fyrir notendur bókasafnsins sem geta hér eftir leitað að þeim bókum sem þá vantar á einum stað.

Gegnir er bókasafnskerfi sem hýsir samskrá íslenskra bóksafna. Í Gegni eru upplýsingar um bækur, tímarit og annan safnkost um 120 safna á landinu. Upplýsingar um bækur sem tengjast lögfræði, og eru til á helstu bókasöfnum landsins, eru því allar á einum stað: www.gegnir.is

Bókasafnið er til afnota fyrir alla félagsmenn LMFÍ og fulltrúa þeirra. Þeir geta einnig fengið lánaðan lykil ef þeir þurfa að nota safnið utan skrifstofutíma, s.s. á kvöldin og um helgar. Nemandur í lögfræði fá einnig aðgang að safninu á skrifstofutíma.

Bókakostur safnsins er einungis ætlaður til nota á staðnum en nokkrir tugir titla eru keyptir inn á ári hverju. Auk þess er bókasafnið með áskrift að tímaritum um lögfræðileg efni frá nágrannalöndunum. Rafræn áskrift að Karnov og Ufr er einnig keypt. Ljósritunarvél og tölvu eru til afnota fyrir safngesti en hóflegt gjald er rukkað fyrir ljósritun.

Gjöf til bókasafns LMFÍ

Börn Auðar Auðuns, fyrir milligöngu Stefáns Melsted hdl., gáfu til

félagsins hluta af bókasafni hennar en í því voru m.a. árgangar af Norsk retstidende, Rettens gang og TfR sem ekki reyndust vera til fyrir. Að auki fékk félagið talsvert af bókum úr safni hennar sem verið er að skrá og er ætlunin að halda þessu safni saman, sérstaklega merkt henni. Lögmannafélagið vill færa börnum Auðar bestu þakkir fyrir gjöfina.

Eyrún Ingadóttir

Námskeið félagsdeildar

Á vorönn sóttu 123 félagar þau 12 námskeið sem boðið var upp á. Það er svipaður fjöldi og verið hefur síðustu annir. Nú er verið að skipuleggja námskeið haustannar en eftirtalin námskeið hafa nú þegar verið tímasett: Áhrif EES-samningsins á íslenskt skattaumhverfi, Skattalegur samruni fyrirtækja, Fjármál hjóna og opinber skipti til fjárlita milli hjóna, Námskeið um hluthafasamkomulög,

Skiptir réttarheimspeki máli? og Námskeið um ný lög um fullnustu refsinga. Í janúar verður svo námskeið um Sjaría: Lög Múslima sem Magnús Þór Bernharðsson sagnfræðingur mun velta upp spurningunni hvaða hlutverk trúarbrögð eigi að hafa í réttarkerfi lýðræðissamfélaga. Námskeiðin eru auglýst rækilegar á öðrum stað í blaðinu.

Lögmenn stefna á toppinn: Hvannadalshnjúkur 2006

Félagsdeild hefur nú hafið undirbúning að göngu upp á hæsta fjall landsins, Hvannadalshnjúk, næsta vor. Haraldur Örn Ólafsson lögfræðingur og Jóhannes Albert Sveinsson hrl. munu sjá um undirbúning ferðarinnar ásamt starfsmanni félagsdeildar en stefnt er að æfingagöngum í vetur ásamt því að bjóða lögmönnum upp á almennt heilsuátak. Fenginn verður einkaþjálfari til að meta líkamsástand, Hjartavernd mun bjóða upp á almennt heilsutékk og margt fleira.

Af skikkjum og skápum

Í vor gerði Lögmannafélagið samning við saumastofuna Eðalklæði um að sauma skikkjur á lögmenn. Í kjölfarið voru skikkjur auglýstar til sölu hjá félaginu á hagstæðu verði og nú er nýlokið við að sauma 45 skikkjur sem verið er að afhenda kaupendum um þessar mundir. Félagið ákvað einnig að setja upp læsta skápa í aðstöðu lögmanna í Héraðsdómi Reykjavíkur og bjóða til útleigu og hafa vel á fjórða tug skápa þegar verið leiðir út.

37. norræna lögfræðingapíngið í Reykjavík í ágúst 2005

37. NORRÆNA LÖGFRÆÐINGAÞINGIÐ var haldið í Reykjavík dagana 18.-20. ágúst sl. Þátttakendur voru um 1.100, þar af tæplega 100 frá Íslandi. Í grein þessari verður fjallað nokkuð um framkvæmd þingsins en það var almennt kynnt til sögunnar í síðasta tölublaði Lögmannablaðsins frá því í júní.

Fjölbreytileg fræðileg dagskrá var í boði á þinginu og voru fyrirlesarar og fundarstjórar ríflega 70. Af Íslands hálfu fluttu fyrirlestra þau Aðalheiður Jóhannsdóttir lektor, Berglind Ásgeirsdóttir aðstoðarframkvæmdastjóri OECD, Guðmundur Sigurðsson dósent, Jakob Möller hrl., Sif Konráðsdóttir hrl., Sigurður Líndal fyrrverandi prófessor og Valborg Snævarr hrl. Meðal fundarstjóra voru Gunnlaugur Claessen hæstaréttardómari, Jakob Möller hrl. og Viðar Már Matthíasson prófessor. Auk þeirra voru meðal fyrirlesara, fundarstjóra og þátttakenda á þinginu margir af þekktustu lögfræðingum Norðurlandanna, m.a. margir helstu fræðimenn Norðurlandanna á sviði lögfræði, stór hluti af hæstaréttardómurum Norðurlandanna (m.a. fjórir af fimm forsetum Hæstarétta), umboðsmenn þjóðþinga, ráðuneytisstjórar, ríkislögmenn, ríkissaksóknarar og ríkislögreglustjórar.

Sameiginlegir fundir voru haldnir við upphaf og lok þingsins. Að öðru leyti var fjallað um efni þingsins í málstofum, en 4-5 slíkar voru haldnar samhliða á hverjum tíma. Við setningu þingsins

Ármann Snævarr, heiðursfélagi Íslandsdeildarinnar, á tali við þátttakendur á þinginu

flutti Sigurður Líndal, fyrrverandi prófessor, réttarsögulegt erindi um lagahugtakið á miðöldum, m.a. á Íslandi, og áhrif þess á þróun réttarins í Evrópu í dag. Við lok þingsins voru pallborðsumræður um stöðu og þýðingu norrænnar samvinnu á sviði lögfræði. Meðal fjölmargra annarra umræðuefna voru ýmis álitæfni sem tengjast grundvallarréttindum einstaklinga, svo sem hvernig standa megri vörð um þau í tengslum við baráttuna gegn hryðjuverkum, hvort og hvernig

Formenn landsdeilda norrænu lögfræðingapínganna

vernda eigi slík réttindi á vettvangi Evrópusambandsins og hvort svigrúm löggjafans til lagasetningar sé orðið of takmarkað vegna slíkra réttinda. Einnig var til að mynda fjallað um sönnunarsvandamál sem upp koma þegar á reynir hvort einstaklingum hafi verið mismunað með ólögmætum hætti, um vinnuréttarleg ágreiningsefni sem tengjast alþjóðlegum verktökum, um meðferð efnahagsbrota og refsingar fyrir þau, um stöðu hugverkaréttarins í nútíma samfélagi, um ofbeldi gegn konum, um norræna lagasamræmingu á sviði sifjaréttar, um yfirlýsingar sem dómara láta falla um gildandi rétt utan dóma og um stöðu þagnarréttar lögmanna. Nánari kynningu á efnum þingsins má finna á heimasíðu þess, www.congress.is/njm2005. Á heimasíðunni hafa verið birtar þær greinargerðir (referat) sem lágu til grund-

Þátttakendur við setningu á þinginu minnst lögfræðinga á Norðurlöndunum sem hafa látist frá síðasta þingi

Greinarhöfundur:
Ragnar Tómas Árnason,
aðalritari þingsins,
ávarpar þingið við setningu þess

vallar umræðum á þinginu og sem birtust í fyrra hefti fundargerða þingsins. Seinna hefti fundargerðanna verður gefið út síðar á þessu ári en í því verða birt fyrirlestrar og umræður á þinginu.

Margir dagskrárliðir voru á þinginu til viðbótar við hina fræðilegu dagskrá. Lögfræðingar gátu skráð bæði sig sjálfa og maka til þátttöku á þinginu og boðið var upp á sérstaka dagskrá fyrir maka. Áður en þingið hófst, miðvikudaginn 17. ágúst, héldu landsdeildir norrænu lögfræðingabringanna sameiginlegan stjórnarfund, en í kjölfar hans var þeim boðið á Bessastaði í móttöku forseta Íslands, herra Ólafs Ragnars Grímssonar, og til kvöldverðar í Þjóðmenningarhúsinu í boði dómsmálaráðherra, Björns Bjarnasonar. Að kvöldi 17. ágúst var einnig haldið sérstakt boð fyrir unga þátttakendur á þinginu á Thorvaldsen Bar. Var þetta í fyrsta sinn sem slíkt boð var haldið í aðdraganda norræns lögfræðingabings og þótti þetta frumkvæði stjórnar Íslandsdeildar þinganna takast mjög vel. Verður sams konar boð vonandi fastur liður á komandi þingum.

Hefð er fyrir því að þjóðhöfðingi gestgjafalandsins sé viðstaddur setningu þinganna og var forseti Íslands viðstaddur þegar þingið var sett 18. ágúst. Afhenti hann þar norrænu lögfræðingaverðlaunin sem rannsóknastofnunin Institutet för rättsvetenskaplig forskning veitir til lögfræðings sem skarað hefur fram úr með framlagi til norrænnar lögfræði. Verðlaunasjóðurinn var stofnaður af Knut og Alice Wallenbergs Stiftelse og nema verðlaunin 250 þúsund sænskum krónum auk heiðursskjals. Verðlaunin hafa verið veitt frá 1981 í tengslum við norræna lögfræðingabingið og voru nú veitt í 8. sinn. Að þessu sinni hlaut verðlaunin Leif Sevón forseti Hæstaréttar Finnlands. Einn Íslendingur hefur hlotið þessi verðlaun, Ármann Snævarr, fyrrverandi prófessor, háskólaakrektor og hæstaréttardómari.

Að kvöldi 18. ágúst var þátttakendum boðið í móttöku sem Reykjavíkurborg, í samstarfi við Valgerði Sverrisdóttur, samstarfsráðherra Norðurlanda, hélt í Listasafni Reykjavíkur. Næsta kvöld var tæplega 300 erlendum þátttakendum boðið í heimboð til íslenskra lögfræðinga en öðrum erlendum þátttakendum var boðið í annars konar boð. Í þessum boðum gafst norrænum lögfræðingum sem þekkjast og/eða vinna á sams konar sviðum gott tækifæri til að hittast og kynnast. Þannig fóru til að mynda flestir fræðimenn í boð lagadeildar Háskólans í Reykjavík, flestir starfsmenn ráðuneyta í boð dómsmálaráðherra, flestir fjármála- og viðskiptalögfræðingar í boð KB banka og flestir starfsmenn umboðsmannaembætta í boð á vegum Umboðsmanns Alþingis. Flestir dómarmar (tæplega 250) fjölmenntu í boð sem var haldið í Félagsheimili Seltjarnarness, en flestir ungir lögfræðingar (fæddir 1969 og síðar)

Sigurður Líndal, fyrrverandi
prófessor, flytur fyrirlestur við
setningu þingsins.

Forseti Íslands, herra Ólafur Ragnar Grímsson, veitir Leif Sevón, forseta Hæstaréttar Finnlands, norrænu lögfræðingaverðlaunin.

fóru í boð á vegum Íslandsbanka sem var haldið í tjaldi í Húsdýragarðinum.

Aðalfundur einstakra landsdeilda norrænu lögfræðingabinganna voru haldnir að morgni laugardagsins 20. ágúst, en þar voru m.a. kosnar nýjar stjórnir. Á aðalfundi Íslandsdeildarinnar vék Guðrún Erlendsdóttir, hæstaréttardómari, úr stjórn en hún hafði verið formaður Íslandsdeildarinnar frá 1993 og setið í stjórninni í 27 ár eða frá 1978. Einnig vék Ármann Snævarr úr stjórn eftir að hafa setið í henni í 54 ár, þar af sem formaður til fjölda ára (1972-1993). Hlýtur svo löng stjórnarseta að teljast einsdæmi og var Ármann Snævarr einróma kjörinn heiðursfélagi Íslandsdeildarinnar. Ragnar Tómas Árnason var kjörinn nýr formaður stjórnarinnar, en aðrir í stjórn eru Brynhildur Flóvenz, Erla Jónsdóttir, Helgi I. Jónsson, Hjörtur Torfason, Ingibjörg Benediktsdóttir, Jón Thors, Ragnhildur Helgadóttir, Valborg Snævarr og Viðar Már

Frá málstofu á þinginu.

Matthíasson. Fræðilegri dagskrá þingsins lauk um hádegisbil á laugardag og var þinginu slitið í kjölfar þess. Gátu þátttakendur því notið Menningar-nætur Reykjavíkurborgar um eftirmiðdaginn en um kvöldið var boðið til sameiginlegs veislu-kvöldverðar að Ásvöllum í Hafnarfirði.

Þingið þótti takast vel í alla staði og hefur mjög góður rómur verið gerður að því. Þátttakan var prýðileg. Það hefði þó verið ánægjulegt að sjá fleiri íslenska lögfræðinga taka þátt, en e.t.v. vefst það fyrir sumum þeirra að á þingunum er töluð danska, norska eða sænska. Það er þó um að gera að láta ekki slíkt halda aftur af sér, enda eru þingin byggð þannig upp að þátttakendur geta með lestri greinargerða kynnt sér vel efnin sem eru til umfjöllunar á málstofum og hugtakanotkun í þeim áður en þeir sækja málstofurnar. Ráðstefnuskrifstofa þingsins var Congress Reykjavík. Styrktaraðilar þess voru Gunnar Swensons Fond, Icelandair, Íslandsbanki, Ístak, Kauphöll Íslands, KB banki, Landsbanki Íslands – Vesturbæjar-útibú, Landsvirkjun, LOGOS lögmannsþjónusta og PricewaterhouseCoopers. Auk þess hafa margir íslenskir lögfræðingar lagt hönd á plóginn. Kann stjórn Íslandsdeildarinnar þessum aðilum öllum bestu þakkir fyrir. Næsta þing norrænna lögfræðinga verður haldið í Kaupmannahöfn í ágúst 2008.

Ragnar Tómas Árnason hdl.

aðalritari 37. norrænna lögfræðingabingsins í Reykjavík 2005

Ljósmyndari: *Emil Þór*

Keppendur á minningarmótinu en fimm höfðu yfirgefið völlinn

Golfmót sumarsins 2005

I. GUÐMUNDARBIKARINN – ÓLA AXELS-BIKARINN.

Minningarmót LMFÍ í golfi um þá Guðmund Markússon, hrl., og Ólaf Axelsson, hrl., fór fram við ágætis aðstæður á Leynisvelli á Akranesi fimmtudaginn 9. júní. Alls voru 26 keppendur en það er sami fjöldi og á síðasta ári.

Úrslit urðu eftirfarandi:

A. Í keppni um Guðmundarbikarinn (án forgjafar):

1. Bernhard Bogason, hdl. 29 punkta.
2. Rúnar S. Gíslason, hdl. 27 punkta.
3. Gestur Jónsson, hrl. 23 punkta.

B. í keppni um Óla Axels bikarinn (með forgjöf):

1. Jón B. Stefánsson, verkfr. 36 punkta.
2. Bernhard Bogason, hdl. 35 punkta.
3. Karl Ó. Karlsson, hdl. 35 punkta.

II. Fjórleikur við tannlækna.

Keppnin fór að þessu sinni fram á Grafarholtsvöllinum þriðjudaginn 21. júní og var hörkuspennandi. Lögmenn byrjuðu vel og skiluðu fyrstu vinningunum í hús, en tannlæknar sóttu í sig veðrið og tókst að jafna metin. Við héldum því bikarum á jöfnu.

III. Fjórleikur við lækna.

Keppnin fór fram í mannskaðaveðri á hinum skemmtilega Strandarvelli á Hellu sunnudaginn 3. júlí. Var um tíma tvísýnt hvort allir myndu skila sér í hús og voru björgunarsveitir í viðbragðsstöðu! Var þó greinilegt að lögmenn eru vanari mótlæti og unnum við með yfirburðum.

IV. Fjórleikur við endurskoðendur.

Keppnin fór fram í ágætisveðri á Kiðjabergsvellinum 30 júní. Illa hefur gengið að sigra endurskoðendur á undanförunum árum enda eru þeir komnir með feiknasterkt lið. Var golfnefndin farin að hafa af þessar nokkrar áhyggjur. Því var mikil áhersla lögð á að fá góða menn til keppni, setja upp gott leikskipulag og ná upp siguranda. Það er skemmst frá því að segja að við gjörsgruðum endurskoðendur að þessu sinni. Náðu þeir aðeins einu stigi, á síðustu holunni í síðasta hollinu.

VI. Meistaramót LMFÍ

Meistaramót LMFÍ fór einnig fram á Kiðjabergsvellinum 26. ágúst í mun betra veðri en undanfarin ár. Sjóvá styrktu mótið að venju og bauð

Verðlaunahafar minningarmótsins. F.v. Gestur Jónsson, Jón B. Stefánsson, Bernhard Bogason, Rúnar Gíslason og Karl Ó Karlsson.

PISTILL FORMANNS:

Betur má ef duga skal

Eflaust þykir dómurum stöðug krafa lög-
manna um endurskoðun og úrbætur
varðandi málskostnaðarákvarðanir þreyttur
og margsunginn söngur. Þó
vissulega hafi þokast í rétta átt í
þessum málum, t.a.m. hvað
varðar opinber mál, má betur
gera. Enn er tímagjald það sem
dómstólar miða við allt of lágt
aok þess sem lögmenn geta alls
ekki treyst því að dómárar
(a.m.k. sumir) taki trúanlegar
tímáskýrslur lögmanna og hafi
skilning á þeim tíma sem mál
geta oft tekið þó þau láti ekki
mikið yfir sér. Þá færast í vöxt
með fjölgun flókinna refsímála á
sviði félagaréttar að verjendur
og grunaðir þurfi að leggja mikinn kostnað
í vörn í formi aðkeyprar aðstoðar. Hvernig
munu dómstólar taka á kröfum um endur-
greiðslu slíks kostnaðar?

Í einkamálum er enn allt of algengt að
dæmdur málskostnaður nægi aðeins fyrir
hluta af kostnaði viðkomandi skjólstaðings
við málaferlin. Það er ótækt. Enn verra er
svo þegar málskostnaður er felldur niður,
og það jafnvel án nokkurs rökstuðnings, í

málum sem vinnast að verulegu eða öllu
leyti. Ég er reyndar þeirrar skoðunar að
slíkar niðurstöður séu skýlaust brot á 130.
gr. laga 91/1991.

Helgi Jóhannesson

hrl.

Meðan þessi mál eru í ólestri
getum við ekki barið okkur á
brjóst og státað af öflugum og rétt-
látu réttarkerfi. Réttarkerfi með
þann innbyggða galla að aðili
dómsmáls með réttmæta lög-
varða hagsmuni sem hann þarf
að ná fram eða verjast órétt-
mætum kröfum geti endað með
því að bera stórkostlegt fjárhags-
legt tjón af, getur ekki verið fyr-
irmyndaréttarkerfi. Réttarkerfi
sem tryggir ekki grunuðum
mönnum fyrirtaks lögmannaástoð vegna
þess að lögmenn veigra sér við að taka að
sér málin nema hinn grunaði greiði sjálfur
hluta kostnaðar, getur ekki verið fyrirmynd-
arréttarkerfi.

Það er hlutverk okkar lögmanna að halda
þessum sjónarmiðum á lofti sífellt og ætíð
meðan við teljum að bæta megi úr. Það
munum við gera.

Helgi Jóhannesson hrl.

Þátttakendum upp á veglegar veitingar að leik
loknum, auk verðlaunagripa.

Úrslit urðu eftirfarandi:

Án forgjafar:

1. Haukur Örn Birgisson, hdl. 84 högg (41 á seinni 9)
2. Rúnar S. Gíslason, hdl. 84 högg (42 á seinni 9)
3. Gestur Jónsson, hrl. 85 högg

Með forgjöf:

1. Hjörleifur Kvaran, hrl. 76 högg
2. Gestur Jónsson, hrl. 77 högg (38 á seinni 9)
3. Eiríkur Elís Þorláksson, hdl. 77 högg (51 á seinni 9)

Í fjórða sæti einnig á 77 höggum netto var Geir
Gestsson, en hann lék seinni níu holurnar á 52
höggum.

Við þökkum þeim kylfingum sem tóku þátt í
mótum þessa árs fyrir golfsumarið. Við getum
verið ánægð með úrslit fjórleikjanna í ár því 2 1/2
af 3 vinningum er ekki slæmt. Við vonumst til að
sjá enn fleiri lögmenn með golfkylfur að ári og
ekki síst hinn mikla fjölda af upprennandi golf-
spilurum sem sögur fara af í stéttinni.

Með kveðju frá sjálfskipaðri golfnefnd LMFÍ

Forsætisfundur norrænu lögmannafélaganna

Árlegur forsætisfundur Norrænu lögmannafélaganna fór fram í Visby á Gotlandi (Svíþjóð), dagana 1.-3. september s.l. en fundinn sækja formenn, varaformenn og framkvæmdastjórar lögmannafélaganna á Norðurlöndunum.

Á fundinum voru fjögur megin umfjöllunarefni, auk þess sem lagðar voru fram upplýsingaskýrslur um helstu viðfangsefni sérhvers félags undanfaríð ár.

Danska lögmannafélagið kynnti niðurstöðu tveggja ára naflaskoðunar félagsins og vinnu við greiningu á grundvallarskyldum lögmannanna og hvernig gera á lögmenn, og þá sem kaupa þjónustu þeirra, meðvitaðri um þessar skyldur. Með þessu er stefnt að því gera vinnu lögmannanna sýnilegri, aðgengi að þeim auðveldara og auka gæði þjónustu þeirra. Markmiðið er m.a. að bæta stöðu lögmannanna í vaxandi samkeppni við aðrar starfsstéttir. Þær fimm grundvallarskyldur sem danska lögmannafélagið telur, á grundvelli þessarar innri skoðunar, að hvíli á lögmönnum eru: sjálfstæði, ábyrgð, starfshæfni, frumkvæði við framgang og úrlausn mála og loks aðgengi, bæði að lögmänninum sjálfum, ýmist í gegnum síma, tölvupóst eða heimsókn á skrifstofu og hvað varðar skiljanlegar upplýsingar um lagalega stöðu skjólstæðinganna. Hefur félagið þegar lagt fimm milljónir danskra króna í verkefnið og hyggst leggja aðra eins fjárhæð á ári næstu tvö árin, bæði í innleiðingu þess og við mat á árangri. Einnig er lögð áhersla á að lögmenn leiti nýrra möguleika í að veita þjónustu í stað þess að eyða kröftum sínum í að verjast ágangi annarra starfsstétta inn á einstök svið.

Annað megin fundarefni á forsætisfundinum snerti hlutverk lögmannafélaganna og þá bæði út frá skyldum þeirra, lögum samkvæmt, og einnig þjónustu þeirra við lögmenn og þá sem kaupa lögmansþjónustu. Sú þróun hefur átt sér stað á

Ingimar Ingason

framkvæmdastjóri
LMFÍ

Norðurlöndunum undanfarin misseri að auknar kröfur hafa verið lagðar á herðar lögmannanna að upplýsa skjólstæðinga sína fyrirfram um áætlaðan kostnað af þeirri vinnu sem þeir taka að sér að vinna, sem og þann tíma sem málið gæti tekið. Með upptöku þessara reglna er þjónusta við skjólstæðinga aukin, jafnframt því sem þessi nýju vinnubrögð krefjast markvissari áætlunargerðar og aga af hálfu lögmannanna. Undir þessum lið var einnig rætt um hlutverk og heimildir

lögmannafélaganna til að setja sér og félagsmönnum reglur, samskipti við samkeppnisyfirvöld og hugsanleg áhrif frjálsari reglna um eignarhald á lögmansstofum, sem hugmyndir hafa komið fram um á Norðurlöndunum, þótt með mismunandi hætti sé.

Þriðja fundarefnið sem tekið var fyrir á forsætisfundinum snéri að innleiðingu nýrra reglna um baráttu gegn peningabætti og áhrif þeirra á trúnaðarskyldu lögmannanna, en um er að ræða regluverk á grundvelli Evróputilskipunar nr. 2004/0137 EC, sem tók gildi 7. júní s.l. Nokkur óvissa hefur ríkt um ýmis atriði varðandi framkvæmd þessara nýju reglna, svo sem það hvenær upplýsingaskylda vaknar, viðvarandi áreiðanleikakönnun á skjólstæðingi, hugsanlega skaðabótaskyldu lögmannanna vegna tjóns sem hlýst af rangri tilkynningu eða því að ekki var tilkynnt o.s.frv. Umrædd tilskipun hefur enn ekki verið tekin upp í íslenska löggjöf, en félagið mun fylgjast grannt með þeirri þróun og kynna lögmönnum innhald slíkra reglna þegar þær liggja fyrir, en aðilaríki EES-samningsins hafa tvö ár til að innleiða þessar reglur í landslög og útfæra nánari reglur um efnið.

Fjórða umfjöllunarefni forsætisfundarinnar varðaði aukna samvinnu norrænu lögmannafélaganna, en félögin reka nú þegar sameinlega endurmenntunarstofnun sem skipuleggur námskeið fyrir lögmenn á Norðurlöndunum sem ekki er grundvöllur

til að halda á landsgrundvelli. Hefur þetta samstarf komið vel út og þátttaka góð á þeim námskeiðum sem haldin hafa verið. Einnig hafa félögin haft með sér óformlegt samstarf á vettvangi CCBE og IBA og er áhugi á að auka það verulega, sem og að skoða aðra þætti sem hags-

munir þeirra liggja saman, svo sem á sviði siðareglna, starfsábyrgðartrygginga, upplýsingatækni o.fl. Verður umræðum um þessa þætti haldið áfram á næstu misserum, en auk þess komu fram hugmyndir um aukna samvinnu við Eyrstrasaltslöndin um samstarf á vettvangi CCBE.

Hvannadalshnjúkur vorið 2006!

Mynd: Reynir Pórarinsson

Félagsdeild LMFÍ stendur fyrir göngu á Hvannadalshnjúk föstudaginn 12. maí 2006. Til undirbúnings verður boðið upp á tilboð í líkamsrækt, þrekpróf, áhættumat hjá Hjartavernd og athugun á nauðsynlegum útbúnaði til slíkrar ferðar. Einnig verður farið í fjallgöngu í vetur þar sem æft verður að ganga á broddum í snjó. Þátttakendur skrái sig sem fyrst hjá félagsdeild LMFÍ eyrun@lmfi.is en kostnaður við ferðina er enn sem komið er óviss. Lögmönnum er velkomið að skrá fjölskyldu og vini með í ferðina.

Leiðangursstjóri verður Haraldur Örn Ólafsson lögfræðingur og pólfari með meiru.

Setjum markið hátt og stefnum á toppinn næsta vor!

Námskeið LMFÍ

Námskeið um hluthafasamninga – 13. október

Fjallað verður um hluthafasamninga, eðli þeirra, tilgang, efni og réttaráhrif, svo og möguleg vanefndaúrræði aðila. Er einhver greinarmunur á samþykktum og hluthafasamningum og þá hver? Hvers vegna gera menn hluthafasamninga? Hvaða reglur gilda um túlkun slíkra samninga og hverjir teljast skuldbundnir af þeim? Til hvaða úrræða geta aðilar hluthafasamninga gripið vegna vanefnda gagnaðila? Gilda einhver sérsjónarmið um hluthafasamninga ef félagið sem þeir varða er skráð á opinberum markaði? Leitað verður svara við þessum spurningum og fleirum og grein gerð fyrir lagaákvæðum og dómum sem efnið varða.

Kennari Jóhannes Rúnar Jóhannsson, hrl. og stundakennari í félagarétti við lagadeild Háskólans í Reykjavík
Staður Kennslustofa LMFÍ, Álftamýri 9, 108 Reykjavík.
Tími Fimmtudagur 13. október 16:00-19:00.
Verð kr. 15.000,- en fyrir féлага í félagsdeild kr. 10.500,-

Trilógía um skattarétt

Áhrif EES-samningsins á íslenskt skattaumhverfi – 18. október

Farið verður yfir áhrif fjórfrelsisins á íslenskt skattaumhverfi og skattaleg tengsl milli landa á evrópska efnahagssvæðinu.

Kennarar Vala Valtýsdóttir hdl. og Jón Elvar Guðmundsson hdl., hjá Tax.is.
Staður Kennslustofa LMFÍ, Álftamýri 9, 108 Reykjavík.
Tími Þriðjudagur 18. október 16:00-19:00.
Verð kr. 18.500,- en fyrir féлага í félagsdeild kr. 14.500,-

Samsköttun félaga – 25. október

Á námskeiðinu verður farið í gegnum reglur varðandi samsköttun félaga. Skoðað verður hvenær þessi möguleiki á við, hvaða skilyrði þurfa þá að vera uppfyllt og hvers þarf að gæta í framkvæmd. Sérstaklega verður skoðað hvort samsköttun íslenskra og erlendra félaga sé möguleg. Megináhersla verður lögð á ákvæði laga nr. 90/2003 um tekjuskatt og eignarskatt en einnig fjallað um ákvæði stuttlega um heimild virðisaukaskattslaga til samskráningar félaga á virðisaukaskattskrá.

Kennarar Elín Árnadóttir hdl. og Friðgeir Sigurðsson hdl., hjá PWC
Staður Kennslustofa LMFÍ, Álftamýri 9, 108 Reykjavík.
Tími Þriðjudagur 25. október 16:00-19:00.
Verð kr. 18.500,- en fyrir féлага í félagsdeild kr. 14.500,-

Skattlagning söluhagnaðar og arðs og skattasniðganga – 22. nóvember

Skattlagning söluhagnaðar: Farið yfir þær reglur sem gilda um sölu eigna skv. íslenskum skattalögum, frestunarheimildir og þær leiðir sem löggin bjóða uppá til temprunar eða frestunar á skattlagningu af söluhagnaði. Farið yfir mismunandi reglur sem í gildi eru eftir því hvaða eignir er verið að selja og hver er að selja þær. Einnig verður farið yfir mismun skattlagningar á mótteknum arði og söluhagnaði.

Hugtakið skattasniðganga verður skilgreint og farið í hvort almenn skattasniðgönguregla sé til staðar í íslenskum skattarétti með athugun nýlegra dóma og úrskurða yfirskattanefndar. Innihald slíkrar reglu og mörk lögmatrar lágmarkunar skatta og ólögmatrar skattasniðgöngu könnuð.

Kennarar Kristján Gunnar Valdimarsson hdl., forstöðumaður hjá Landsbanka Íslands og Árni Harðarson hdl., Deloitte.
Staður Kennslustofa LMFÍ, Álftamýri 9, 108 Reykjavík.
Tími Þriðjudagur 22. nóvember 16:00-19:00.
Verð kr. 18.500,- en fyrir féлага í félagsdeild kr. 14.500,-

Verð á eitt skattanámskeið: kr. 18.500,- en fyrir féлага í félagsdeild: kr. 14.500,-

Verð á tvö skattanámskeið: kr. 31.000,- en fyrir féлага í félagsdeild kr. 25.000,-

Verð á þrjú skattanámskeið: kr. 39.000,- en fyrir féлага í félagsdeild: kr. 31.000,-

Fjármál hjóna og opinber skipti til fjárslita milli hjóna – 3. nóvember

Farið verður yfir fjárskiptareglur við skilnað, fjárskiptasamninga hjóna og helstu atriði er varða opinber skipti til fjárslita milli hjóna.

Skráning fer fram hjá félagsdeild í síma 568 5620 eða með tölvupósti á neffangið: eyrun@lmfi.is

Námskeið LMFÍ

Kennari Steinunn Guðbjartsdóttir hrl.
Staður Kennslustofa LMFÍ, Álftamýri 9, 108 Reykjavík.
Tími Fimmtudagur 3. nóvember 16:00-19:00.
Verð kr. 15.000,- en fyrir félagi í félagsdeild kr. 10.500,-

Ný lög um fullnustu refsinga – 17. nóvember

Á námskeiðinu verður farið yfir ný lög og reglugerðir um fullnustu refsinga, skipan fangelsismála í íslensku réttarkerfi, stjórnáskilumferð mála, réttindi fanga, samfélagsþjónustu og ýmsar agaviðurlagaákvæðanir.

Kennari Jón Þór Ólason lögfræðingur hjá dóms- og kirkjumálaráðuneytinu.
Staður Kennslustofa LMFÍ, Álftamýri 9, 108 Reykjavík.
Tími Fimmtudagur 17. nóvember, kl. 17:00-19:00.
Verð kr. 11.500,- en fyrir félagi í félagsdeild kr. 7.000,-

Kynning fyrir ritara lögmansstofa – 25. nóvember

LMFÍ efnir til kynningar fyrir ritara í samstarfi við Héraðsdóm Reykjavíkur og Sýslumanninn í Reykjavík. Tilgangurinn er að kynna fyrir riturum feril mála sem send eru til úrlausnar hjá þessum embættum, skoða húsa-kynni embættanna auk þess sem þeir fá tækifæri til að hitta kollega. Kynningin fer fram föstudaginn 25. nóvember, kl. 13:30-17:00.

13:30 Kynning hjá Héraðsdómi Reykjavíkur.
14:45 Kynning hjá Sýslumanninum í Reykjavík.
16:00 Kynning hjá Lögmannafélagi Íslands. Boðið verður upp á léttar veitingar.

Aðgangur er ókeypis.
Athugið að takmarkaður fjöldi kemst á kynninguna. Skráning er á netfangið eyrun@lmfi.is

Skiptir réttarheimspeki máli? – 1. desember

Leiða má að því líkum að ekkert íslenskt fræðirit hafi verið jafn mikið lesið á ofanverðri 20. öld og Almenn lögfræði eftir Ármann Snævarr. Bók Ármanns og bók Sigurðar Líndal, Inngangur að lögfræði, sem nú hefur að mestu tekið við í lagaskólum landsins, byggja báðar á tilteknum réttarheimspekilegum hugmyndum. Hverjar

eru þær? Hvaða mála skipta þær í íslenski lagahefð og lögfræðiiðkun? Skiptir réttarheimspeki máli? Um þessar spurningar verður fjallað á námskeiðinu og má búast við fjörlegum umræðum.

Kennari Kristrún Heimisdóttir lögfræðingur.
Staður Kennslustofa LMFÍ, Álftamýri 9, 108 Reykjavík.
Tími Fimmtudagur 1. desember 17:00-19:00.
Verð kr. 9.500,- en fyrir félagi í félagsdeild kr. 5.000,-

Skiptastjórn þrotabúa – 19. janúar.

Fjallað verður starf og meginskyldur skiptastjóra frá skipun til skiptaloka.

Kennari Kristinn Bjarnason hrl.
Staður Kennslustofa LMFÍ, Álftamýri 9, 108 Reykjavík.
Tími Fimmtudagur 19. janúar 2006, 16:00-19:00.
Verð kr. 15.000,- en fyrir félagi í félagsdeild kr. 10.500,-

Sjaría: Lög Múslima – 26. janúar 2006

Hvaða hlutverk eiga trúarbrögð að hafa í réttarkerfi lýðræðissamfélaga?

Eitt umdeildasta mál í alþjóðastjórnsmálum í dag tengist stöðu sjaría, sem er lagakerfi Íslam, í nútímasamfélögum. Eftir því sem Múslimum fjölgar í Evrópu og Norður-Ameríku hefur umræðan um réttarstöðu þeirra aukist til muna. Á námskeiðinu verður fyrst fjallað um þróun sjaría laganna og undirstöðuatriði þess. Sérstaklega verður fjallað um hjónabandið, réttindi kvenna, og hugmyndir sjaría um stjórnarfar og réttlæti. Að lokum verður afstaða sjaría til lýðræðis könnuð og hvort hægt sé að samhæfa réttarkerfi Múslima við vestræn samfélög.

Kennari Magnús Þór Bernharðsson, lektor í sögu Mið-Austurlanda við Williams College. Hann er höfundur Þíslarvottar nútímans. Samspil trúar og stjórnsmála í Írak og Íran og Reclaiming a Plundered Past: Archaeology and Nation Building in modern Iraq.
Staður Kennslustofa LMFÍ, Álftamýri 9, 108 Reykjavík.
Tími Fimmtudagur 26. janúar 2006 16:30-18:30.
Verð kr. 11.500,- en fyrir félagi í félagsdeild kr. 7.000,-

Skráning fer fram hjá félagsdeild í síma 568 5620 eða með tölvupósti á netfangið: eyrun@lmfi.is

MÜLLERSÆFINGAR

– 20. og 22. október

Valdimar Örnólfsson

Íþróttakennari
hefur tekið að
sér að kenna
lögmönnum
hinar frægu

Müllersæfingar. Æfingarnar, sem eru byggðar á strokum, styrkja líkamann, teygja á vöðvum, bæta andann og léttu lundina.

Spurning: Hvernig á að bregðast við fúlum samstarfsfélögum? Svar: Gera nokkrar Müllersæfingar.

Spurning: Hvað ber að gera þegar erfiður viðskiptavinur er hjá lögmanni? Svar: Gera nokkrar Müllersæfingar.

Spurning: Hvað á að gera ef mál er að tapast í réttarsal?

Svar: Gera nokkrar Müllersæfingar.

Ekki missa af þessu einstaka tækifæri til að læra stórmerkilegt æfingakerfi!

Staður: 2 X 1 klst.

Kennslustofa LMFÍ, Álftamýri 9, 108
Reykjavík og Sundhöll Reykjavíkur. –

Tími: Fimmtudagur 20. október kl. 17:30-
18:30 (hjá LMFÍ) og laugardagur 22. október
kl. 10:00-11:00 (Sundhöll Reykjavíkur).

Verð: kr. 8.500,- en fyrir félagi í félagsdeild kr. 4.000,-

Gutenberg
PRENTSMÍÐJA

Siðumúla 16 • gutenberg.is • Sími 545 4400

SPARISJÓÐURINN

Samband íslenskra sparisjóða

Hagsmunaárekstrar í lögmennsku

– morgunverðarfundur Lögmannafélags Íslands.

Fimmtudaginn 20. október n.k. stendur Lögmannafélag Íslands
fyrir morgunverðarfundum undir yfirskriftinni:

**„Hagsmunaárekstrar á 21. öldinni
– ný áskorun fyrir lögmannastéttina“.**

Framsögumaður á fundinum verður dr. jur. Mads Bryde Andersen, prófessor við lagadeild Kaupmannahafnarháskóla og mun hann fjalla um þetta mikilvæga siðferðilega málefni út frá þeirri þróun sem orðið hefur á lögmannastéttinni í Evrópu á síðustu árum.

Fundurinn, sem fram fer á ensku, verður haldinn í Hvammi á Grand Hótel, og hefst stundvíslega kl. 08:15.

**Lögmenn Suðurlandi ehf.
hafa opnað
útibú
að Austurvegi 4
á Hvolsvelli**

*Christiane L. Bahner hdl. og löggiltur
fasteignasali mun vera á staðnum, til að
byrja með alla fimmtudaga frá kl. 9:00 til
kl. 16:00 og eftir samkomulagi. Hún mun
veita íbúum svæðisins lögfræðisþjónustu,
annast fasteignasölu og sjá um mætingar
há sýslumönnum í Rangárvalla- og
Skaftársýslu.*

Hægt er að ná í hana í síma 480 2900
og í tölvupósti: clb@log.is.

Stálslegið öryggi

Öryggisskáparnir frá Rosengrens eru traust geymsla fyrir peninga, skjöl, tölvugögn og önnur verðmæti. Skáparnir sem eru í hæsta gæðaflokki fást í ýmsum stærðum og gerðum. Kynnið ykkur úrvalið.

YDDA/SIA

Bedco & Mathiesen ehf
Bæjarhrauni 10
Hafnarfirði
Sími 565 1000

BEDCO & MATHIESEN

Sáttamiðlun í einkamálum

Sáttamiðlun¹ má skilgreina sem aðstoð óhlutdrægs þriðja manns við aðila, tvo eða fleiri, við að leysa ágreining sín í milli af fúsum og frjálsum vilja.

Síðastliðið vor var haldið málþing á vegum Dómarafélags Íslands, Lögmannafélags Íslands og Háskólans í Reykjavík í samstarfi við dómsmálaráðuneytið um sáttumleitunir (rettsmekling) í einkamálum. Tveir norskir dómáramar við héraðsdóm Oslóar, þau Knut Petterson og Kristin Kjelland-Mördre, miðluðu til lögmanna og dómara reynslu sinni og Norðmanna af úrræði í norskri réttarframkvæmd sem þeir nefna “rettsmekling” eða sáttamiðlun fyrir dómi. Norðmenn hafa eins og Danir á síðustu árum gert tilraunir til þess að leita nýrra leiða við úrlausn mála fyrir dómstólum með tilraunaverkefnum sem felast í því að bjóða málsaðilum sáttamiðlun fyrir dómstólum. Markmið þessara tilrauna hafa annars vegar verið að létta álagi af dómstólum jafnframt því að gefa aðilum kost á ódýrari úrræði en fara dómstólaleiðina. Hins vegar að bjóða deiluaðilum úrræði til að ljúka ágreiningi sínum á skemmri tíma, ekki síst með þeim hætti að málsaðilar séu sáttir við niðurstöðuna. Báðir hafi unnið - hvorugur tapað.

En hvað er nýtt við sáttatilaun milli málsaðila fyrir dómi af dómara? Það hefur nú tíðkast hér á landi eins og hjá frændþjóðum okkar á Norðurlöndum frá fornu fari og löng hefð er fyrir því að stuðla að sáttum milli deiluaðila án þess að formlegt yfirvald hafi afskipti af málinu.

Sú sáttameðferð eða sáttumleitun sem norskur dómáramarnir kynntu okkur er af öðrum toga en sáttumleitun samkvæmt XV. kafla einkamálalaga nr. 91/1991. Um er að ræða gjörólíka hugmynda- og aðferðafræði við nálgun ágreiningsefnisins og úrlausn þess. Hugmyndafræðin byggir á því að deiluaðilar séu sérfræðingar um málið. Þeir þekki

**Ingibjörg
Bjarnardóttir**

hdl.

best allar forsendur þess, væntingar (orðaðar og óorðaðar) sem lágu til grundvallar þeim aðstæðum sem nú er deilt um. Deiluaðilar sjálfir séu því best til þess fallnir að leysa ágreining sinn út frá þörfum sínum og hagsmunum með aðstoð og leiðsögn hlutlauss sáttamanns, sem hefur menntað sig og sérhæft til slíkra starfa og til einkað sér aðferðafræði sáttamiðlunar.²

Sáttamiðlun er mótað ferli, í fimm stigum, sem sáttamaður leiðir deiluaðila gegnum stig af stigi. Við það skapast svigrúm fyrir einlægari og opnari viðræður aðila en t.d. í dómsmáli. Í því ferli gefst aðilum möguleiki á að gera hvor öðrum grein fyrir sjónarmiðum sínum, kröfum, særindum, vonbrigðum, þörfum og væntingum og að því loknu finna lausnir sem til greina koma í málinu sem gæti leitt til sáttar.

Þann 1. janúar 1997 ákváðu Norðmenn að lögleiða tilraunaverkefni við sex dómstóla og átti tilraunin að standa til ársloka 2002. Í kjölfar mats á verkefninu árið 2001 var það látið ná til fleiri dómstóla. Réttarfarslögum (Tvistemálsloven gr. 99) var síðan breytt og kveðið á um að sáttamiðlun (rettsmekling) væri lögbundin í málum sem málsaðilar hefðu forræði yfir og næði til allra dómstóla landsins.

„Rettsmekling“ eða sáttamiðlun dómara í Noregi

Eftirfarandi byggir á umfjöllun dómáramanna á málþinginu og handbókinni „Rettsmekling í praksis“³, sem var innifalinn í þátttökugjaldinu.

Sáttamiðlun fyrir dómi lýsir málsmeðferð í ágreiningsmálum sem komin eru fyrir dómstól í Noregi og sáttamaður er þá vanalega einn af dómurum dómstólsins.

Grundvallarmunur er á hlutverki dómara sem

sáttamanns og hlutverki hans sem dómara. Sáttamaður á ekki að leysa ágreining aðila né koma með tillögu til lausnar. Sáttamaður hefur hvorki vald til þess né heimild. Það eru málsaðilar sem bera ábyrgð á efni samkomulagsins en sáttamaðurinn ber ábyrgð á vinnuferlinu sem leiðir til samkomulags aðila eða afmörkunar á ágreiningsefninu. Hvert þrep í samningaferlinu er mikilvægt og ómissandi og leiðir til þess að aðilar ganga í gegnum sálrænt ferli við sáttamiðlunina.

Sáttafundur er ólíkur þinghaldi í grundvallaratriðum. Í sáttamiðlun fyrir dómi er ekki stuðst við málsmeðferð réttarfarsluga en sáttamaðurinn verður að halda sig við ágreiningsefnið sem lagt hefur verið fyrir dóminn. Athyglin beinist þó ekki að kröfugerð aðila heldur fyrst og fremst að hagsmunum þeirra og þörfum tengdum ágreiningsefninu.

Sáttamaður þarf að ávinna sér traust aðila. Hann þarf að vera óformlegur í framkomu, opinn og jákvæður, sýna skilning, hafa innsæi á stöðu aðila og skapa jákvætt andrúmsloft á sáttafundinum. Við slíkar aðstæður finna aðilar sig örugga og þora að opna sig gagnvart hvor öðrum og gera grein fyrir hagsmunum sínum og þörfum. Sátttaferlið miðast við að sáttamaður haldi fundi með báðum aðilum samtímis en einnig með hvorum aðila fyrir sig. Eintal sáttamanns og aðila getur létt undir sátttaferlið.

Þagnarskylda

Þagnarskylda er í sáttamiðlun. Þagnarskylda sáttamanns er m.a. grundvöllur að því trausti sem þarf að skapast milli aðila og sáttamanns. Þagnar-

skylda sáttamanns tekur til allra upplýsinga sem hann fær vitneskju um á sáttafundum með aðilum og á sérfundum með þeim. Sérfundir sáttamanns með aðilum eru oftast en ekki nauðsynlegt skref til að hjálpa aðilum til að tjá sig við gagnaðila um hagsmuni sína og þarfir og ekki síst um þá niðurlægingu eða misgjörð sem aðili telur sig hafa orðið fyrir af hendi hins. Þagnarskyldan á einnig við um málsaðila. Þeir undirgangast þagnarskyldu

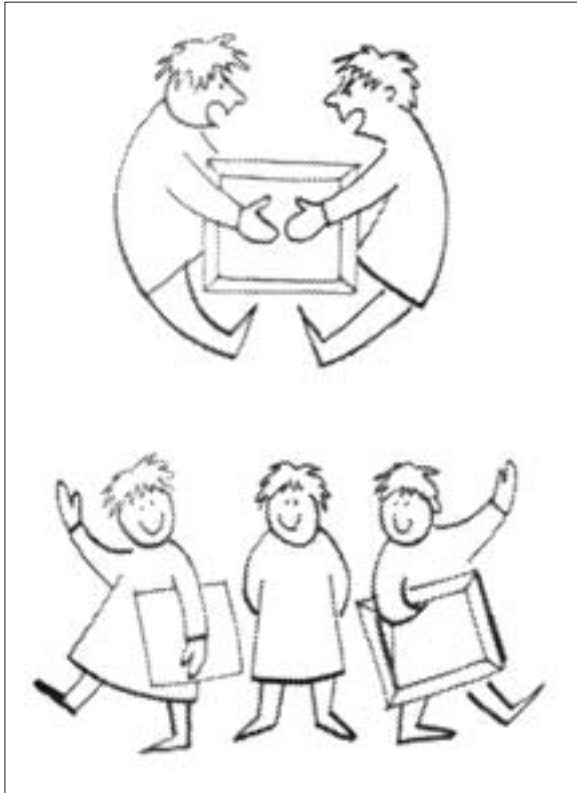
um það sem þeir fá vitneskju um frá gagnaðilanum á sáttafundum og er óheimilt undir öllum kringumstæðum að notfæra sér þá vitneskju sér til framdráttar, ekki síst ef málið fer í hefðbundna dómsmeðferð. Sáttamanni er þá óheimilt að upplýsa þann dómara, sem tekur við málinu eftir árangurslausa sáttamiðlun, um það sem hann hefur orðið áskynja um ágreininginn og aðila í sátttaferlinu.

Einkenni sáttamiðlunar fyrir dómi.

Hvað er það sem einkennir sáttamiðlun fyrir dómi? Sáttamiðlun fyrir dómi felur í sér að ágreiningi aðila hefur verið skotið til dómstóla, sem þýðir að aðilar hafa notið

aðstoðar lögmanna til kröfugerðar og andmæla og væntanlega gert sér einhverjar hugmyndir styrkleika málstaðs síns í málinu. Þegar dómstóll býður aðilum upp á sáttamiðlun hafa grunnöggn málsins, stefna og greinargerð, borist dómnum en frekari gagnaöflun hefur ekki átt sér stað. Þá fer fram mat á vegum dómstólsins hvort málið þykir henta fyrir sáttamiðlun. Ef svo er talið er aðilum sent bréf og boðið upp á það úrræði. Þetta á aðallega við í þeim málum sem aðilar hafa málsforræði á sakarefni og þeim því frjálst að taka boðinu eða hafna því.

Grunnhugsun sáttamiðlunar er að aðilar séu

Teiknað af Ragnhild Steineger úr ritinu
Rettsmekling í Praksis

sérfræðingar um ágreininginn og allar aðstæður tengdar honum og því best til þess fallnir að finna í sameiningu lausn sem báðir eða allir aðilar geti unað við til frambúðar. Þar sem málið er jú komið fyrir dóm má segja að sáttamiðlun sé lokatækifæri aðila til að finna sjálfir lausn á ágreiningi sínum. Nefndu dómarmannir að verið geti að sáttamaður, sem er einnig dómari, leggi sig meira fram við að hjálpa aðilum til að leysa málið heldur en að það fari til baka í hefðbundinn farveg.

Hvað einkennir sáttamiðlun miðað við önnur form til lausnar ágreiningi? Við dómsúrlausn er horft til þess sem átti sér stað, þ.e.a.s. litið til baka og reynt að skoða staðreyndir varðandi ágreiningsefnið eða afla sér upplýsinga og sannana um það. Staða ágreiningsins er metin út frá þeim staðreyndum og aðstæðum sem voru. Við sáttamiðlun er aftur á móti horft til þess hvernig málið horfir við í dag. Höfuðáhersla er lögð á það sem máli skiptir þegar litið er til framtíðar, t.d. áframhaldandi viðskiptasamband eða góð fjölskyldu- eða nágrannatengsl, og aðilar hvattir til að finna lausn með opnum hug og nýrri sýn sem þeir geta sett sig við. Við mat á því hvaða lausn aðilar sjálfir telja viðunandi hafa þeir hliðsjón af öllum þáttum sem þeir telja máli skipta og eru réttarreglur einungis einn af fleiri þáttum sem koma til álita í því sambandi. Dómstólaleiðin einkennist af formfestu þar sem aðilar standa fast á sínu og gefa ekkert eftir en sáttamiðlun er sveigjanlegt ferli og felur í sér hreyfikraft sem gefur aðilum kost á að endurskoða afstöðu sína og gefa eftir af kröfum sínum til eigin hagsbóta. Sáttamiðlun einkennist af samvinnu aðila um hagsmuni en dómsmál um hvor aðilinn hafi sterkari stöðu. Dómari leggur áherslu á lagarök og sönnun um málsatvik sem máli skipta að lögum á meðan sáttamaður leggur áherslu á hagsmuni og þarfir aðila sem grundvöll samkomulags.

Hlutverk lögmanna í sáttamiðlun

Hlutverk lögmanna aðila er um margt ólíkt eftir því hvort málið sætir hefðbundinni málsmeðferð fyrir dómi eða sáttamiðlun fyrir dómi. Í dómsmáli eru það lögmenn sem tala máli aðila, og fyrir þá, þannig að aðilar eru oftast en ekki óvirkir þátttakendur málsins. Aftur á móti við sáttamiðlun fyrir dómi er hlutverk lögmansins að vera umbjóðanda sínum til ráðgjafar en láta hann sjálfan um að tala máli sínu. Skylda og hlutverk sáttamanns er að sjá til þess að aðilar sjálfir tali saman og finni lausn málsins, ekki með beinum atbeina lögmans á sáttafundi né tillögum frá sáttamanni.

Málþinginu lauk síðan með hlutverkaleik þátttakenda í sáttamiðlun um ágreining vegna galla við fasteignakaup. Sáttamaður, aðilar og lögmenn aðila fengu forskrift um hlutverk sitt og mála- vexti. Veitti það fundarmönnum betri innsýn í hvernig staðið sé að sáttamiðlun fyrir dómi í framkvæmd.

Greinarhöfundur er með diploma í sáttamiðlun frá danska lögmannafélaginu síðan 2005.

- 1 Orðið sáttamiðlun er í þessari grein notað um hugtakið sem mediation – mekling – rettsmekling mægling tekur til í erlendum málum.
- 2 Sáttamenn fyrir dómi geta bæði verið dómarmar og lögmenn. Í Noregi hefur þróunin orðið sú að dómarmar eru sáttamenn í sáttamiðlun fyrir dómi nema e.t.v. hjá dómstólum á landsbyggðinni. Aftur á móti hafa Danir frá upphafi tilraunaverkefnis þeirra með sáttamiðlun fyrir dómi, frá 1. mars 2003, tryggt jafnræði milli dómara og lögmanna í því efni. Fimm dómstólum var falið tilraunaverkefnið og við hvern dómstól tilnefndir 3 dómarmar og 3 starfandi lögmenn sem sáttamenn. Skipta bar verkefnum jafnt milli tilnefndra sáttamanna en taka tillit til óska málsaðila ef ástæða var til. Dómsmálaráðuneytið skipulagði þá menntun sem útnefndir dómarmar og lögmenn þurftu að ljúka til að gerast sáttamenn. Félög dómara og lögmanna hafa síðan haldið sömu námskeiði fyrir félagsmenn sína. Lögmenn sem hafa lokið því námi fá leyfi ráðuneytisins til að taka að sér sáttamiðlun fyrir dómi. Þeir hafa myndað með sér samtök “Mediatoradvokater” sem deiluaðilar geta leitað til fyrir málshöfðun og óskað eftir tilnefningu sáttamanns í sáttamiðlun.
- 3 Rettsmekling í praksis. Redaktör: Kristin Kjelland-Mördre. Kap. I af Knut Petterson.

Sáttaumleitun á sviði refsiréttar

Undanfarið hefur sáttaumleitun (sáttamiðlun) nokkuð verið í umræðunni hér á landi sem úrræði hvort heldur er í einkamálum eða opinberum málum. Umfjöllunin hér mun líta að sáttaumleitun á sviði refsiréttar.

Í stuttu máli felst sáttaumleitun í því að aðilar máls, brotþoli og brotamaður, eru leiddir saman í því skyni að koma hinum brotlega í skilning um þann verknað sem hann framdi og ná samkomulagi um málalok. Sáttamiðlari er aðilum til aðstoðar en á ekki að finna lausn málsins því það gera aðilarnir sjálfir. Eitt af meginskilyrðum þess að sáttaumleitun geti farið fram er að vilji beggja aðila, brotþola og brotamanns, standi til þess.

Sáttaumleitun eins og hún þekktist í dag má rekja til hugmynda sem fram komu í Bandaríkjunum og Kanada í lok sjöunda áratugarins. Þær miðuðu að því að finna aðrar leiðir til að leysa úr smávægilegum ágreiningi manna á milli í stað hinnar hefðbundnu dómstólaleiðar og nýta betur aðrar stofnanir í þjóðfélaginu svo sem bæjarfélögin. Auk praktískra ástæðna komu fram á sama tíma hugmyndir um að fundnar yrðu aðrar leiðir, utan hins hefðbundna refsivörsluferfis, í því skyni að bregðast við refsiverðri háttsemi. Þá var farið að bera á þeirri kröfu að huga bæri að og bæta þyrfti stöðu brotþola almennt. Þó að hugmyndin hafi til að byrja með ekki beinst að því að styrkja stöðu brotþola sérstaklega þá verður að telja að með sáttaumleitun hafi staða þeirra styrkst með beinni þátttöku þeirra í lausn málsins.

Framkvæmd sáttaumleitunar er misjöfn eftir löndum og jafnvel innan sama lands. Í sumum tilvikum er þessu úrræði einungis beitt um ákveðna hópa brotamanna t.d. unga afbrotamenn eða vegna tiltekinna brota. Aðferðin er hins vegar ætíð sú sama, þ.e. samleiðing brotþola og brotamanns, en mismunandi er á hvaða stigi málsins slík samleiðing fer fram, þ.e. hvort sáttaumleitunin komi í

**Guðfinna
Jóhanna
Guðmundsdóttir**

hdl.

stað saksóknar eða samhliða henni. Sáttaumleitun hefur einnig verið beitt vegna mála barna undir sakhæfisaldri.

Sáttaumleitun byrjar oftast sem tilraunaverkefni til ákveðins tíma og er framkvæmd af mismunandi aðilum. Til fyrsta tilraunaverkefnisins í Noregi var stofnað til árið 1981 á vegum félagsmálaráðuneytisins en í Finnlandi var það á vegum borgaryfirvalda í Vantaa, Háskólans í Finnlandi, dómsmálaráðuneytisins og Lúthersku

kirkjunnar árið 1983. Í Bretlandi voru þau oft á vegum ýmissa félagasamtaka. Ýmist eru sett sérstök lög um úrræðið strax í upphafi eða lögum breytt til samræmis við það. Í byrjun er þó oftast um að ræða ólögfestar reglur. Í Noregi var sáttaumleitun ólögfest fyrstu 10 árin en framkvæmdin byggðist á starfsreglum ríkissaksóknara.

Þau sjónarmið sem einkum búa að baki sáttaumleitun og réttlæta tilvist hennar eru m.a. þau að auka möguleika annarra stofnana t.d. bæjarfélaga til að taka á minni háttar brotamálum og færa deilur aftur til „aðila“ án þess þó að skerða réttaröryggissjónarmið, að meðhöndla minniháttar brotamál á skjótvirkan hátt og flýta uppgjöri skaðabóta, að leiða aðila máls saman með aðstoð sáttamiðlara til að gera út um málið sín á milli sem vonandi hefur sérstök varnaðaráhrif á brotaman og minnka fordóma samfélagsins gagnvart honum sem oft eru samfara hinum hefðbundnu refsingum, að auka möguleika brotþola á að taka virkan þátt í að leysa málið, að gefa brotamanni kost á annarri leið en hinni hefðbundnu dómstólaleið til lúkningu mála og síðast en ekki síst að skapa nýtt úrræði fyrir unga brotamenn og börn undir sakhæfisaldri.

Greinin byggist á kandidatsritgerð sem greinarhöfundur skrifaði um sáttaumleitun við lagadeild Háskóla Íslands vorið 1996.

Ný starfsmaður félagsins

Ísumar tók Hjördís J. Hjaltadóttir við starfi Íritara á skrifstofu Lögmannafélags Íslands af Steinunni Rósu Einarsdóttur sem hóf störf hjá Frjálsa Fjárfestingabankanum. Félagið þakkar Steinunni fyrir vel unnin störf.

Hjördís starfaði hjá Gutenberg ehf í 19 ár, lengst af sem bókarari og launafulltrúi. Hún er fædd á Fáskrúðsfirði árið 1953 og bjó þar til tvítugs. Síðan bjó hún á Laugum í Þingeyjasýslu í átta ár, Danmörku í þrjú ár og eftir það á höfuðborgarsvæðinu. Hjördís er gift Jóhanni Ólafssyni aðstoðarskólastjóra í Snælandsskóla, Kópavogi, og þau eiga tvær uppkomnar dætur. Hún er ekki óvön að þenusta lögmennt því dóttir hennar, Íris Arna Jóhannsdóttir, er lögmaður hjá Fjármálaeftirlitinu. Lögmannafélagið býður hinn nýja liðsmann velkominn til starfa!

Breytingar á félagatali

Allar breytingar s.s. ný símanúmer, vefföng, aðsetur og fleira er uppfært á heimasíðu félagsins, www.lmfi.is

Ný málflytningaréttindi fyrir Héraðsdómi

Vilhjálmur Hans Vilhjálmsson hdl.
Landslög ehf.
Tryggvagötu 11
101 Reykjavík
Sími: 520-2900
Fax: 520-2901

Sigurður B. Halldórsson hdl.
Vátryggingafélag Íslands hf
Ármúla 3
108 Reykjavík
Sími: 560-5060
Fax: 560-5101

Egill Þorvarðarson hdl.
Lögmenn Höfðabakka
Höfðabakka 9
110 Reykjavík
Sími: 587-1286
Fax: 587-1247

Garðar Guðmundur Gíslason hdl.
Lex – Nestor ehf. lögmannsstofa
Sundagörðum 2
104 Reykjavík
Sími: 590-2600
Fax: 590-2606

Arnar Þór Stefánsson hdl.
Lex – Nestor ehf. lögmannsstofa
Sundagörðum 2
104 Reykjavík
Sími: 590-2600
Fax: 590-2606

Haukur Örn Birgisson hdl.
Lex – Nestor ehf. lögmannsstofa
Sundagörðum 2
104 Reykjavík
Sími: 590-2600
Fax: 590-2606

Þyrí Steingrimsdóttir hdl.
DP lögmenn
Hverfisgötu 4-6
101 Reykjavík
Sími: 561-7755
Fax: 561-7745

Stefán A. Svansson hdl.
Juris lögfræðistofa sf
Suðurlandsbraut 6
108 Reykjavík
Sími: 533-5030
Fax: 533-5035

Sigríður Rafnar Pétursdóttir hdl.
Landsbanki Íslands
Hafnarstræti 7
155 Reykjavík
Sími: 410-7741
Fax: 410-3009

Oddgeir Einarsson hdl.
Fulltingi ehf
Suðurlandsbraut 18
108 Reykjavík
Sími: 533-2050
Fax: 533-2060

Eva Halldórsdóttir hdl.
KB líf hf
Sóltúni 26
105 Reykjavík
Sími: 540-1412
Fax: 540-1401

Kristbjörg Stephensen hdl.

Lögfræðiskrifstofa stjórnýslu- og starfsmannasviðs Reykjavíkurborgar
Tjarnargötu 11
101 Reykjavík
Sími: 563-2000
Fax: 563-2029

Anna Dögg Hermannsdóttir hdl.

Vátrygginafélag Íslands
Ármúla 3
108 Reykjavík
Sími: 560-5000
Fax: 560-5108

Kristín Ösp Jónsdóttir hdl.

Landslög ehf
Tryggvagötu 11
101 Reykjavík
Sími: 520-2900
Fax: 520-2901

Eiríkur Áki Eggertsson hdl.

Neytendasamtökin
Síðumúla 13
108 Reykjavík
Sími: 545-1202
Fax: 545-1212

Ingvi Hrafn Óskarsson hdl.

Íslandsbanki hf
Kirkjusandi 2
155 Reykjavík
Sími: 440-4590
Fax: 440-4595

Endurútgefin réttindi**Hjalti Pálmason hdl.**

Draumahús
Mörkinni 4
108 Reykjavík
Sími: 530-1800
Fax: 530-1801

Nýr vinnustaður:**Sigurður B. Halldórsson hrl.**

Acta lögmannsstofa
Síðumúla 35
108 Reykjavík
Sími: 533 3200
Fax: 533 3201

Birgir Már Ragnarsson hdl.

Samson eignarhaldsfélag
Suðurlandsbraut 12
108 Reykjavík
Sími: 561-8990
Fax: 561-9114

Íris Arna Jóhannsdóttir hdl.

Fjármálaeftirlitið
Suðurlandsbraut 32
108 Reykjavík
Sími: 525-2700
Fax: 525-2727

Lögmannsstofa Rúnars S. Gíslasonar hdl.

Bæjarhrauni 6
220 Hafnarfjörður
Sími: 581-3600
Fax: 581-3601

Jónas Örn Jónasson hdl.

Lögheimar ehf lögmannsstofa – Remax
Þönglabakka 1
109 Reykjavík
Sími: 520-9565
Fax: 520-9551

Lögmannsstofa Ingimars Ingimarssonar hdl. sf

Húsi verslunarinnar, 6.hæð
Kringlunni 7
103 Reykjavík
Sími: 553-1910
Fax: 553-1960

Ingibjörg Elíasdóttir hdl.

Eignamiðlun Norðurlands ehf
Strandgötu 3
600 Akureyri
Sími: 461-2900
Fax: 461-2902

Gísli Tryggvason hdl.

Talsmaður neytenda
Borgartúni 21, 2.hæð
105 Reykjavík
Sími: 510-1100
Fax: 510-1101

Nýtt aðsetur:**Edda Sigrún Ólafsdóttir hdl.**

Lögmannsstofa Eddu Sigrúnar Ólafsdóttir
Klapparstíg 1
101 Reykjavík
Sími: 561-5763
Fax: 562-5763

Sveinn Guðmundsson hdl.

Juralis – Lögmenn
Nóatúni 17
105 Reykjavík
Sími: 533-5858
Fax: 533-5859

Hallvarður Einvarðsson hrl.

Juralis – Lögmenn
Nóatúni 17
105 Reykjavík
Sími: 533-5858
Fax: 533-5859

Einar Gautur Steingrímsson hrl.

Lögmenn Eiðstorgi ehf
Borgartúni 33
105 Reykjavík
Sími: 562-9888
Fax: 561-7266

Guðmundur Þórðarson

Lögmannsstofu Guðmundar Þórðarssonar hdl.,
Firmus, fasteigna-, firma & atvinnutækjasala
Hlíðarsmára 9
201 Reykjavík
Sími: 5172600
Fax: 517-2604

HP Lögmenn ehf

Lokastíg 6
101 Reykjavík
Sími: 511-1812
Fax: 511-1815

INNHEIMTA ÁN LANDAMÆRA

Við innheimtum vanskilakröfur í öllum heimsálfum
í samstarfi við TCM Group International Ltd.
Meðal viðskiptamanna okkar eru leiðandi
viðskiptabankar, útflytjendur og þjónustufyrirtæki.

Kostnaður er bundinn árangri!
- enginn árangur enginn kostnaður!

Ingólfsstræti 3 • 101 Reykjavík • S: 552 7500 • Fax 552 7501
tcm@lawfirm.is • www.tcm.is • www.tcmgroup.com